

Bruselj, 15. november 2019
(OR. en)

14065/19

LIMITE

COPEN 432
ENFOPOL 506
ENV 924
CRIMORG 159
CATS 134
JAI 1205

DOPIS

Pošiljatelj:	predsedstvo
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Št. predh. dok.:	13458/19
Zadeva:	Končno poročilo o osmem krogu medsebojnega ocenjevanja glede okoljske kriminalitete – informacije in razprave v Svetu

---

Delovna skupina za splošne zadeve, vključno z ocenjevanji (GENVAL), se je v skladu s členom 2 Skupnega ukrepa 97/827/PNZ z dne 5. decembra 1997¹ na seji 14. decembra 2016 odločila, da bo v osmem krogu medsebojnih ocenjevanj obravnavano praktično izvajanje in delovanje evropskih politik za preprečevanje in zatiranje okoljske kriminalitete.

---

¹ Skupni ukrep 97/827/PNZ iz decembra 1997 o vzpostavitvi mehanizma za ocenjevanje uporabe in izvajanja mednarodnih obveznosti na državni ravni v boju proti organiziranemu kriminalu, ki ga je sprejel Svet na podlagi člena K.3 Pogodbe o Evropski uniji (UL L 344, 15.12.1997).

Osnutek končnega poročila iz dok. 11751/19, ki ga je pripravil generalni sekretariat Sveta v imenu predsedstva in zajema sklepe in priporočila iz predhodno sprejetih poročil za vsako posamezno državo članico, je bil predstavljen na seji Delovne skupine za organe pregona/Delovne skupine za sodelovanje v kazenskih zadevah 17. septembra 2019.

Delegacije so bile pozvane, naj do 4. oktobra 2019 predložijo pisne pripombe k osnutku končnega poročila. Revidirana različica poročila iz dok. 13458/19 je bila predstavljena in odobrena na seji odbora CATS 12. novembra 2019, da bo nato predložena Svetu za pravosodje in notranje zadeve na zasedanju 2. in 3. decembra 2019.

Predsedstvo namerava končno poročilo o osmem krogu medsebojnega ocenjevanja, ki je priloženo temu dokumentu, predstaviti na seji Sveta (pravosodje) 3. decembra 2019. Po predstavitvi s strani predsedstva bodo delegacije pozvane k izmenjavi mnenj. Predsedstvo se bo v zvezi s tem seznanilo tudi s poročilom o okoljskem kazenskem pravu EU (dok. 12801/19). Svet bo nato pozvan, naj se seznaní z navedenim končnim poročilom in s pomenom intenzivnejšega preprečevanja okoljske kriminalitete.

V skladu s členom 8(4) navedenega skupnega ukrepa se končno poročilo pošlje v vednost tudi Evropskemu parlamentu.

Na podlagi navedenega naj Odbor stalnih predstavnikov (Coreper):

- se seznaní s tem, kako namerava predsedstvo na zasedanju Sveta za pravosodje in notranje zadeve 2. in 3. decembra 2019 obravnavati končno poročilo o osmem krogu medsebojnega ocenjevanja, ki je priloženo temu dokumentu;
- priporoči Svetu, da se seznaní z navedenim poročilom in s pomenom intenzivnejšega preprečevanja okoljske kriminalitete.

**Osnutek končnega poročila o osmem krogu medsebojnih ocenjevanj
„Praktično izvajanje in delovanje evropskih politik za preprečevanje in
zatiranje okoljske kriminalitete“**

KAZALO

I – UVOD	5
II – POVZETEK	8
III – NACIONALNA OKOLJSKA STRATEGIJA.....	17
IV – STATISTIČNI PODATKI.....	21
V – PREVENTIVNO UKREPANJE.....	27
VI – STRUKTURE – SODSTVO	32
VII – STRUKTURE – ORGANI KAZENSKEGA PREGONA	36
VIII – STRUKTURE – DRUGI ORGANI	40
IX- STRUKTURE	45
SODELOVANJE IN USKLAJEVANJE NA NACIONALNI RAVNI	45
X – USPOSABLJANJE	50
XI – PRAVNI VIDIKI	55
XII – POSTOPKOVNA VPRAŠANJA.....	60
XIII — MEDNARODNO SODELOVANJE	67
XIV– SODELOVANJE MED JAVNIM IN ZASEBNIM SEKTORJEM.....	73
XV – NEZAKONITA TRGOVINA Z ODPADKI.....	76
XVI- NEZAKONITA PROIZVODNJA NEVARNIH MATERIALOV IN RAVNANJE Z NJIMI TER RAVNANJE Z NEVARNIMI ODPADKI	84

I – UVOD

Po sprejetju Skupnega ukrepa 97/827/PNZ z dne 5. decembra 1997¹ o vzpostavitvi mehanizma za ocenjevanje uporabe in izvajanja mednarodnih obveznosti na državni ravni v boju proti organiziranemu kriminalu je namen tega poročila povzeti ugotovitve in priporočila ter oblikovati zaključke v zvezi z osmim krogom medsebojnih ocenjevanj.

Delovna skupina za splošne zadeve, vključno z ocenjevanji (GENVAL), se je v skladu s členom 2 navedenega skupnega ukrepa na seji 14. decembra 2016 odločila, da bi bilo treba osmi krog medsebojnih ocenjevanj nameniti praktičnemu izvajanju in delovanju evropskih politik za preprečevanje in zatiranje okoljske kriminalitete.

Države članice so izrazile zadovoljstvo nad izbiro okoljske kriminalitete kot teme osmega kroga medsebojnih ocenjevanj. Vendar je bilo zaradi velike raznovrstnosti kaznivih dejanj, ki spadajo na področje okoljske kriminalitete, v skladu z odločitvijo skupine GENVAL dogovorjeno, naj bo ocenjevanje usmerjeno v tista kazniva dejanja, za katera države članice menijo, da jim je treba nameniti posebno pozornost. V ta namen sta bili v osmi krog ocenjevanj vključeni dve posebni področji, tj. nezakonita trgovina z odpadki in nezakonita proizvodnja nevarnih materialov ali nezakonito ravnanje z njimi, medtem ko so bile druge vrste okoljske kriminalitete, kot so nedovoljena trgovina s prostoživečimi rastlinskimi in živalskimi vrstami, nedovoljena trgovina z lesom, nedovoljena trgovina z ribami in onesnaževanje zraka, izključene.²

¹ Skupni ukrep z dne 5. decembra 1997 (97/827/PNZ), UL L 344, 15.12.1997, str. 7–9.

² V tem končnem poročilu se „okoljska kriminaliteta“ nanaša na obseg ocenjevanja, kot ga je opredelila delovna skupina GENVAL.

S tem pristopom je bila zagotovljena celovita presoja pravnih in operativnih vidikov preprečevanja okoljske kriminalitete, čezmejnega sodelovanja in sodelovanja s pristojnimi agencijami EU.

Direktiva 2008/98/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o odpadkih in razveljavitvi nekaterih direktiv³ (datum prenosa: 12. december 2010), Direktiva 2008/99/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. novembra 2008 o kazenskopravnem varstvu okolja⁴ (datum prenosa: 26. december 2010) in Uredba (ES) št. 1013/2006 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. junija 2006 o pošiljkah odpadkov⁵ (datum začetka veljavnosti: 12. julij 2007) so v tej zvezi še prav posebnega pomena.

Poleg tega morajo države članice v skladu z Direktivo 2008/98/ES izdelati načrte ravnanja z odpadki in do 12. decembra 2013 programe preprečevanja odpadkov. Cilj teh programov je doseči usklajen nacionalni pristop k preprečevanju nastajanja odpadkov, in sicer z opredelitvijo ciljev in politik ter prizadevanji za ločitev gospodarske rasti od učinka nastajanja odpadkov na okolje.

Organizacija osmega kroga je bila zaokrožena s sprejetjem vprašalnika, vrstnega reda obiskov in sestave skupin za ocenjevanje, kar zadeva opazovalce (delovna skupina GENVAL 5. maja 2017), pa tudi z določitvijo strokovnjakov na podlagi predlogov držav članic. Generalni sekretariat je usklajeval misije in pomagal strokovnjakom v skupinah za ocenjevanje.

Prva ocenjevalna misija je potekala od 26. do 29. septembra 2017 na Švedskem, zadnja ocenjevalna misija je potekala med 25. februarjem in 1. marcem 2019 v Združenem kraljestvu. Po vseh 28 ocenjevalnih misijah so bila pripravljena podrobna poročila o posameznih državah članicah.

---

³ UL L 312, 22.11.2008, str. 3.

⁴ UL L 328, 6.12.2008, str. 28.

⁵ UL L 190, 12.7.2006, str. 1.

Ta ocenjevalna poročila so bila nato obravnavana in sprejeta v skupni sestavi Delovne skupine za organe pregona/Delovne skupine za sodelovanje v kazenskih zadevah⁶. Večina teh poročil je dostopnih na spletnem mestu Sveta in so na voljo javnosti.

V tem dokumentu so zajeti zaključki in priporočila iz predhodno pripravljenih posebnih poročil za posamezne države članice⁷. Treba pa je opozoriti, da zaradi dolgotrajnega ocenjevanja ta poročila v celoti nujno ne odražajo trenutnega stanja.

---

⁶ Švedska (ST 6540/18 REV1 DCL1), Francija (ST 6734/18 DCL1), Irska (ST 7139/18 REV1 DCL1), Finska (ST 8430/18 REV1), Nizozemska (ST 8379/18 REV1), Italija (ST 9815/18 REV1), Slovaška (ST 9816/18 REV1), Nemčija (ST 11430/18 REV1), Belgija (ST 11402/18 REV1), Danska (ST 11621/18 REV1), Madžarska (ST 11585/18), Latvija (ST 11426/18 REV2), Grčija (ST 14588/18 REV1), Češka republika (ST 14129/18 REV1), Ciper (ST 14059/18 REV1), Poljska (ST 15079/18 REV1), Španija (ST6601/19 REV1), Malta (ST 5518/19 REV1), Estonija (ST 6767/19 REV1), Luksemburg (ST 7947/19 REV1), Slovenija (ST 8065/19), Romunija (ST 8783/19 REV1), Hrvaška (ST 9178/19 REV1), Bolgarija (ST 9180/19 REV1), Portugalska (ST 9098/19), Litva (ST 10080/19), Avstrija (ST 10079/19) in Združeno kraljestvo (ST 10081/19).

⁷ Navedena poročila so bila pripravljena takoj po obiskih v zadevnih državah članicah. Možno je, da je pozneje prišlo do sprememb, npr. do dokončanja uveljavitve zakonodaje, ki v poročilih za posamezne države članice niso upoštevane. V poročilih o nadaljnjem ukrepanju, ki jih je treba pripraviti na podlagi ocenjevalnih poročil 18 mesecev po njihovem sprejetju, pa bi te spremembe morale biti upoštevane. Države članice so med razpravami v Delovni skupini za organe pregona/Delovni skupini za sodelovanje v kazenskih zadevah pogosto napovedovale (prihodnje) spremembe glede ukrepanja na podlagi priporočil iz poročil zanje.

II – POVZETEK

Okoljska kriminaliteta, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, je kompleksna in mnogostranska. V takšni ali drugačni obliki in v različnem obsegu je prisotna na celotnem ozemlju Evropske unije. V okviru ocenjevanja je bila v tej zvezi vedno znova poudarjena bojazen, da bi nekatera kazniva dejanja na tem področju ostala neodkrita, saj je ta vrsta kriminalitete le redko očitna, ampak je pogosteje „nevidna“, zato jo označujejo za „kriminaliteto, ki potrebuje nadzor,“ in jo je zato treba obravnavati proaktivno.

Za učinkovito preprečevanje in zatiranje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, je bilo v oceni izpostavljeno, da je bistvenega pomena, da se opredelijo ustrezne prednostne naloge in uporabi večagencijski pristop, pri čemer je treba vključiti različne nacionalne organe in zagotoviti učinkovito usklajevanje njihovih prizadevanj na podlagi strateško usmerjene politike.

Vendar v večini držav članic tovrstna kriminaliteta na splošno ni obravnavana kot prednostna naloga na politični ravni, v večini držav članic tudi ni celovite nacionalne strategije, ki bi določala ustrezne prednostne naloge in vključevala vse pristojne organe. Zato so bila zadevnim državam članicam dana priporočila, naj sprejmejo takšno strategijo, po možnosti v enem samem dokumentu, ki ga bo spremljal načrt za njeno izvajanje.

V večini držav članic so statistični podatki za okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, nezadostni in razdrobljeni ter prihajajo iz več posameznih statističnih virov, saj jih vsak organ, vključen v preprečevanje in zatiranje tovrstne kriminalitete, zbira posebej, zato niso med seboj povezani ali vključeni v skupno bazo.

Ker ni prečiščenih podatkov za prijavljena kazniva dejanja zoper okolje, tudi ni dovolj informacij in analiz za celoten tok zadev od upravnih organov, policije, tožilstva in sodišč. Zato ni mogoče imeti pregleda nad obsegom teh kriminalnih pojavov in zagotoviti ustrezne prilagoditve nacionalnih ukrepov in dejavnosti.

Državam članicam je bilo zato priporočeno, naj oblikujejo metodo za zbiranje sistematičnih, zanesljivih in ažurnih statističnih podatkov, ki bodo zajemali število uradnih obvestil, preiskav, pregonov in obsodb v zvezi s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki. To bi omogočilo izvedbo strateške ocene nacionalnega sistema za preprečevanje in zatiranje okoljskih kršitev, olajšalo oceno njegove učinkovitosti in prednostno razvrščanje virov, namenjenih reševanju teh vprašanj.

Podatkovne zbirke ali orodja za spremljanje za upravljanje informacij v nekaj državah članicah so bila sicer prepoznana kot dobra praksa, vseeno pa je bilo priporočeno, naj se takšne informacije in sistemi zbiranja podatkov povežejo.

Brez možnosti pregleda celovitih podatkov o okoljski kriminaliteti, zlasti glede kriminalitete na področju ravnanja z odpadki, skupine za ocenjevanje v večini primerov niso mogle temeljito preučiti dejanske razširjenosti in resnosti tovrstne kriminalitete ter oceniti s tem povezanih splošnih trendov v obiskanih državah članicah.

Za prednostno obravnavo varstva okolja je treba vzpostaviti neko organizacijsko strukturo pristojnih organov, ki se bodo ukvarjali z okoljskimi zadevami ter imeli ustrezna pooblastila za izpolnjevanje svojih nalog ter zagotovljene ustrezne človeške in proračunske vire.

Na splošno imajo vse države članice vzpostavljeno določeno institucionalno ureditev za preprečevanje okoljske kriminalitete; njena struktura je po državah članicah podobna, čeprav obstajajo nekatere razlike glede konkretne podelitve pristojnosti vključenim organom in njihove členitve na centralno in teritorialno raven, pa tudi ter glede sistema za spremljanje in sankcioniranje kršitev okoljske zakonodaje, vključno z zakonodajo o odpadkih.

V okviru medsebojnega ocenjevanja je bilo v več državah članicah ugotovljeno, da je takšna organizacija dobro uveljavljena in zajema vse vidike ter da so pristojnosti ustreznih služb jasne in dobro razporejene; v drugih državah članicah pa bi se organizacijsko strukturo dalo izboljšati in s tem okrepiti nacionalne zmogljivosti za preprečevanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

V oceni je izpostavljeno tudi, da je treba vsem pristojnim nacionalnim organom, tudi sodnim, omogočiti, da bodo lahko tesno sodelovali, da se ustvarijo sinergije in izboljša odpornost nacionalnega sistema varstva okolja in izvrševanja na tem področju.

Stopnja institucionalizacije sodelovanja med vsemi zadevnimi deležniki, vključenimi v boj proti okoljski kriminaliteti, je v državah članicah različna. V nekaterih takšno sodelovanje poteka na neformalni in „ad hoc“ podlagi. Takšen pristop utegne v nekaterih nepričakovanih okoliščinah biti prešibek, v vsakem primeru pa se ob njem zastavlja vprašanje prenosa strokovnega znanja in izkušenj. V drugih državah članicah je vzpostavljen bolj formalen in strukturiran medinstitucionalni okvir, ki pogosto temelji na protokolih ali memorandumih o soglasju, pri čemer so v nekaterih primerih za usklajevanje takšnega sodelovanja vzpostavljene večdisciplinarne platforme; to lahko šteje za najboljšo prakso, ki omogoča večjo učinkovitost sistemov za preprečevanje in izvrševanje.

Okoljska kriminaliteta, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, zaradi zapletenosti izzivov, ki jih prinaša, in tehnične narave takšne kriminalitete od vseh pristojnih organov, vključenih v boj proti tovrstni kriminaliteti, tako na centralni kot na lokalni ravni, zahteva visoko raven pravnega in strokovnega znanja.

Nekateri organi v ocenjenih državah članicah so poudarili, da se jim glede na manjšo zastopanost okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, v njihovi jurisdikciji, ne zdi primerno vzpostavljati specializiranih struktur za preprečevanje in zatiranje tovrstne kriminalitete.

Vendar je bilo okviru medsebojnega ocenjevanja vedno znova posebej poudarjeno, da morajo biti uradniki, ki delajo na tem področju, visoko specializirani. Specializirani preiskovalci so potrebni tudi za to, da se lahko ustrezno upoštevajo finančni in gospodarski vidiki kaznivih dejanjih zoper okolje, zlasti hudih.

Osebjem po Evropski uniji je zdaj specializirano ustrežnejše, ko gre za okoljske organe, sicer z nekaterimi izjemami, in do določene mere, ko gre za policijo in carino. V nekaterih državah članicah, v katerih se specializirano osebje ukvarja z okoljsko kriminaliteto ob drugih nalogah ali pa je tako samo na centralni, ne pa tudi na lokalni ravni, bi bilo mogoče še marsikaj izboljšati.

Nasprotno pa takšna specializacija v sodstvu ni zadostna. Večina držav članic ni vzpostavila specializirane sodne strukture, ki bi se ukvarjala z okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, hkrati pa tudi ni določila posebnega tožilca ali sodnika, ki bi se posebej ukvarjal s kazenskimi zadevami na tem področju. Vendar to ne izključuje možnosti, da bi lahko tožilci in sodniki dejansko pridobili posebno strokovno znanje na področju obravnavanja primerov okoljske kriminalitete, ključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki. Na več držav članic so bila naslovljena zadevna priporočila, da bi izboljšale specializacijo sodstva na tem področju.

Za zagotovitev takšne specializiranosti in strokovnega znanja, pa tudi za to, da se zagotovi, da bo ustrezno osebje ves čas na tekočem z zakonodajo in nenehno spreminjajočimi se postopkovnimi zahtevami na tem področju, je bistveno tudi redno in široko zastavljeno nadaljevalno usposabljanje na začetku in ves čas poklicne poti, vključno s skupnim usposabljanjem za organe kazenskega pregona in sodne organe. To bi moralo vključevati tudi sodelovanje pri priložnostih za usposabljanje, ki so na voljo na ravni EU, kot so CEPOL in ustrezna omrežja.

V nekaterih državah članicah specializirane policijske službe/enote, ki se ukvarjajo z okoljsko kriminaliteto, spadajo pod oddelke za gospodarsko in finančno kriminaliteto. To je bilo prepoznano kot najboljša praksa, saj okoljsko kriminaliteto motivira predvsem finančna korist in utegnejo biti pri njej potrebne tudi finančne preiskave.

Druga pomanjkljivost, opredeljena v oceni, se nanaša na število inšpektorjev in dejansko izvedenih inšpekcijskih pregledov, vključno s fizičnimi pregledi, ki pogosto ne zadostuje za zadostno preprečevanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Oba vidika sta povezana, saj je zaradi pomanjkanja človeških virov tudi nizko število kontrol (zlasti *ad hoc* kontrol ter združenih okoljskih in finančnih preiskav itd.) ter posebnih preiskav. Odkritih primerov okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, je zato sorazmerno malo in je v nekaterih primerih kazenski pregon teh primerov statistično nepomemben. To lahko zbuja vtis, da takšne kriminalitete sploh ni, in države članice že kar odvrta od tega, da bi okrepile svoje sisteme spremljanja in izvrševanja za zatiranje tovrstne kriminalitete. Vsi ti dejavniki v številnih državah članicah vodijo v pomanjkanje proaktivnosti.

Kar posebej zadeva preventivno ukrepanje, nekatere države članice menijo, da bi zakonodaja, inšpekcijski pregledi in zahteve za licence lahko zadostovale za preprečevanje tovrstne kriminalitete, medtem ko so druge bolj dejavne in se ukvarjajo s programi za preprečevanje, obveščanjem, izobraževanjem in kampanjami za globljo ozaveščenost itd.

Vse države članice so vzpostavile pravni okvir za reševanje vprašanja okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, ki opredeljuje ustrezna kazniva dejanja in kazni. Vendar pa je bilo med ocenjevanjem ugotovljeno, da v nekaterih državah članicah potenciala sistemov kazenskega pregona in kazenskega prava ne izkoriščajo do konca, v nekaterih primerih najverjetneje zato, ker se jim upravno izvrševanje zdi manj problematično in bolj učinkovito kot sodno ukrepanje. Zato je bilo državam članicam v okviru ocenjevanja priporočeno, naj ponovno ocenijo ravnovesje med upravnim in kazenskim pristopom k tovrstni kriminaliteti.

Poleg tega ni vedno jasnega razlikovanja med režimom upravnih sankcij in režimom kazenskih sankcij, saj pravnih opredelitev ni ali pa so nejasne. Zato je bilo v okviru ocenjevanja zadevnim državam članicam priporočeno, naj na podlagi natančnih vnaprej določenih meril pojasnijo razliko med kaznivimi dejanji in prekrški, tako da ne bo dvomov glede resnosti okoljske kriminalitete.

Še en izziv, ugotovljen v oceni, se nanaša na nekatere težave pri razlagi in uporabi nekaterih pojmov, kot so „okoljska škoda“, „tveganje za škodo“ in „obseg škode“, ki jih tožilci pogosto razlagajo za vsak primer posebej. Zato je bilo zadevnim državam članicam priporočeno, naj za lažje izvajanje teh nalog še temeljiteje pregledajo zakonodajo in/ali sprejmejo ustrezne smernice.

Države članice so odgovornost pravnih oseb za kazniva dejanja, povezana z odpadki, predvidele v različnih oblikah. Nekatere so zagotovile kazensko odgovornost pravnih oseb v zvezi s tem, druge upravno odgovornost. V nekaterih državah članicah, v katerih so bile zagotovljene le globe za podjetja, se take globe štejejo za nezadostne.

V nekaterih državah članicah uporaba posebnih preiskovalnih tehnik (kot so opazovanje, infiltracija, prisluškovanje telefonskim pogovorom itd.) pri preiskovanju kaznivih dejanjih zoper okolje, vključno s kaznivimi dejanji na področju ravnanja z odpadki, ni dovoljena, razen če obstaja povezava z gospodarskimi in finančnimi kaznivimi dejanji. Tem državam članicam je bilo priporočeno, naj dopustijo to možnost, če je to sorazmerno glede na zadevno kaznivo dejanje.

Izpostavljene so bile nekatere težave v zvezi z dokazi, med katerimi je dopustnost dokazov, ki jih zberejo upravni organi, za katere ne veljajo stroga pravila kazenskega postopka in jih zato v sodnih postopkih ni mogoče vedno uporabiti.

Zasebni sektor ima pri varstvu okolja ter pri preprečevanju in dejavnostih za globljo ozaveščenost pomembno vlogo; njegovo sodelovanje z organi kazenskega pregona lahko ključno prispeva k posredovanju prijav o okoljski škodi. Vendar so raven in oblike sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem po državah članicah različne; v nekaterih poteka neformalno, medtem ko v drugih obstaja formalni okvir za javno-zasebna partnerstva, ki pogosto temelji na protokolih ali memorandumih o soglasju. V okviru ocenjevanja je bilo državam članicam, ki še niso vzpostavile takšne strukturirane oblike sodelovanja, priporočeno, naj to storijo.

Konkretno v zvezi z NVO, te ne morejo sodelovati v kazenskem postopku kot *parte civile* v vseh državah članicah; v nekaterih primerih je njihov prispevek omejen na vlaganje pritožb ter izvajanje dejavnosti ozaveščanja in izobraževanja; v nekaj državah članicah NVO na tem področju nimajo nikakršne pomembnejše vloge.

Da bi državljane spodbudili k prijavljanju okoljskih kršitev pristojnim organom, je nekaj držav članic sprejelo ukrepe za to, da bi bilo mogoče prijavo vložiti tudi anonimno (kot so odprte telefonske številke, aplikacije za pametne telefone ali spletna orodja).

Stopnje seznanjenosti policije, carinskih organov in pravosodnih organov z dejavnostmi na področju okoljske kriminalitete in stopnje njihovega sodelovanja v dejavnostih organov in mrež EU ter mednarodnih forumov, ki delujejo na tem področju, so različne; v nekaterih primerih obstajajo možnosti za tesnejše in bolj formalizirano mednarodno sodelovanje.

Podporo in usklajevanje, ki ju zagotavljajo Europol, Eurojust in Evropska pravosodna mreža, države članice na splošno cenijo, vseeno pa bi bilo v nekaterih primerih sodelovanje z njimi mogoče okrepiti, saj nekatere države članice storitev in produktov, ki jih ti lahko zagotovijo v zvezi z okoljsko kriminaliteto, ne izrabijo vselej v celoti.

Koliko so sistemi držav članic zmožni preprečevati ali odkrivati nezakonite pošiljke odpadkov, je odvisno predvsem od tega, koliko poudarka in prednosti temu namenjajo. Dejavnikov je tu več, kot na primer razpoložljivost človeških in tehničnih virov, stopnja njihove specializiranosti, število opravljenih inšpekcijskih pregledov, učinkovitost sodelovanja med vsemi organi, vključenimi na nacionalni ravni, in mednarodnega sodelovanja z državami, iz katerih odpadki prihajajo in v katere so namenjeni. Namen pri tem je omogočiti vrnitev odpadkov v te države in ustrezno ravnanje z njimi s strani teh držav. Na splošno je bilo v oceni izpostavljeno, da so v mnogih državah članicah v zvezi z nekaterimi od teh vprašanj verjetno možne izboljšave, s katerimi bi izboljšali zmogljivost njihovih sistemov za učinkovitejše preprečevanje tovrstnih kaznivih dejanj.

V nekaterih državah članicah se odpadna električna in elektronska oprema (OEEO) in izrabljena vozila obravnavajo kot prednostni tokovi odpadkov in so predmet posebnih inšpekcijskih dejavnosti in analiz, ki vključujejo ne le dokumentacijske, ampak tudi fizične preglede; vendar pa ti ukrepi niso predvideni v vseh državah članicah.

Države članice so bile pozvane, naj obravnavajo okoljsko kriminaliteto, oziroma natančneje, nezakonito pošiljanje odpadkov tudi s širšega vidika gospodarskega kriminala, ki je pogosto delo organiziranih kriminalnih združb, ter upoštevajo njene gospodarske vidike in finančne posledice za naravno okolje in družbo.

Kar zadeva proizvodnjo in ravnanje z nevarnimi snovmi ter z njimi povezane nezakonite dejavnosti, ki lahko močno prizadenejo ne le okolje, temveč tudi javno zdravje, je – kot je bilo izpostavljeno pri oceni – izjemno pomembno, da se na grožnje, ki jih predstavljajo kemični, biološki, radiološki in jedrski materiali, zagotovi ustrezen usklajen odziv. V ta namen je bil pri ocenjevanju poudarjen pomen ustreznih kontrol in uporabe obveščevalnih podatkov in ocene tveganja ter strukturiranih oblik sodelovanja v prid krepitvi sistemov držav članic za odkrivanje in izvrševanje na tem področju.

Torej se zmožnost izvajanja kompleksne večagencijske naloge preprečevanja in zatiranja okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, kar zahteva ustrezne človeške in finančne vire, v državah članicah razlikuje. Na splošno se za zagotovitev učinkovitega sistema spremljanja in izvrševanja na tem področju priporoča bolj prednostna obravnava na politični in strateški ravni.

Še splošneje pa bi države članice z nadaljnjimi prizadevanji za celovit izkoristek potenciala nacionalnih sistemov kazenskega pregona in kazenskega prava, in sicer z vključitvijo vseh deležnikov na isti ravni, z učinkovito uporabo vseh razpoložljivih orodij in s spodbujanjem mednarodnega sodelovanja, lahko pripomogle k boljšemu upravljanju okoljskih zadev po EU in v čezmejnih okvirih.

III – NACIONALNA OKOLJSKA STRATEGIJA

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

V času ocenjevanja v večina držav članic še ni imela strateškega pristopa k boju proti okoljski kriminaliteti, prav tako v večini držav članic ni bilo enotnega strateškega dokumenta, ki bi celovito opredeljeval nacionalno politiko za boj proti tovrstni kriminaliteti.

Le nekaj držav članic je do tedaj že sprejelo krovno nacionalno okoljsko strategijo, ki opredeljuje nacionalno politiko na centralni ravni. To bi bilo treba šteti za primer najboljše prakse, ki naj ji sledijo tudi druge države članice.

Zato so v številnih ocenjevalnih poročilih strokovnjaki posebej poudarili, da je treba ponovno oceniti, kako prednostno se obravnava tovrstna kriminaliteta.

V nekaj državah članicah so strateško usmerjeni elementi podani v splošnejšem okviru, v katerem so obravnavana tudi vprašanja, povezana z okoljsko kriminaliteto, ali v sklopu različnih specifičnih dokumentov, kot so akcijski načrti, nacionalni programi ali projekti, ki določajo cilje, ki jih je treba uresničiti na nacionalni ravni, in naloge, ki jih morajo izvesti pristojni nacionalni organi. Ti dokumenti do neke mere sicer lahko imajo strateško vlogo pri zatiranju okoljske kriminalitete, vendar pa so v nekaterih primerih omejeni na zagotavljanje ukrepov, ki naj bi jih izvajali zgolj okoljski organi, ne pa tudi drugi organi kazenskega pregona.

Med drugimi obstoječimi dokumenti, ki so jih države članice sprejele v skladu z zakonodajo EU o odpadkih, sta na primer: nacionalni načrt ravnanja z odpadki, ki predstavlja pravno zahtevo v skladu s členom 28 Direktive 2008/98/ES o odpadkih in vsebuje številne ukrepe v zvezi z bojem proti kriminaliteti na področju ravnanja z odpadki, ter nacionalni okoljski inšpekcijski načrt, ki predstavlja pravno zahtevo v skladu s členom 50 Uredbe (ES) št. 1013/2006, kakor je bila spremenjena z Uredbo (EU) št. 660/2014 (Uredba o pošiljkah odpadkov), ureja pa inšpekcijske preglede in kontrole čezmejnih pošiljk odpadkov.

Čeprav ta dokumenta opredeljujeta nekatere vidike skladnosti spremljanja odpadkov oziroma nadzora nad pošiljkami odpadkov glede na konkretne cilji ter ukrepe in dejavnosti, ki jih je treba izvesti za njihovo doseganje, kot tudi s tem povezane naloge pristojnih organov v tem kontekstu, pa odražata sektorske politike in ne predstavljata globalne nacionalne strategije za boj proti okoljski kriminaliteti.

V nekaj državah članicah so strateški pristop k okoljski kriminaliteti podprli z ustanovitvijo organov ali subjektov, ki pri izvajanju nacionalne okoljske strategije opravljajo usklajevalne funkcije, kar zagotavlja splošno koherentnost nacionalne politike za zatiranje tovrstne kriminalitete; to bi lahko šteli za dobro prakso, ki naj ji sledijo tudi druge države članice.

Na splošno je posledica izostanka strateškega pristopa lahko ta, da pri obravnavanju tovrstne kriminalitete ni dovolj enotnosti. To je najbolj očitno v državah članicah, v katerih so pristojnosti za okoljske zadeve zelo razdrobljene in bi bil v njih strateški pristop, vključujoč vse organe na politični ravni, še toliko pomembnejši.

Zato je bilo v okviru ocenjevanja večkrat zaporedoma posebej poudarjeno, da je potreben strateško usmerjen krovni pristop k preprečevanju in zatiranju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, ki bo zajemal dejavnosti spremljanja in kazenskega pregona.

V ta namen je bilo poudarjeno, da bi morali biti dokumenti in načrti za preprečevanje ali upravljanje oprti na nacionalno strategijo, ki bi opredeljevala nacionalne prednostne naloge na politični in upravni ravni na tem področju, in sicer na podlagi splošne analize okoljske kriminalitete na nacionalni ravni, da se zagotovi koherenten okvir za boj proti vsem oblikam tega kriminalnega pojava.

Z usklajeno nacionalno strategijo bi lahko omogočili vzpostavitev bolj formalnega okvira za nacionalno politiko in sodelovanje na strateški ravni ter s tem izboljšali preprečevanje, odkrivanje in zatiranje okoljske kriminalitete na nacionalni ravni in v EU.

Strateški pristop bi bil prav tako v pomoč pri opredeljevanju nacionalnih prednostnih nalog za raziskave, preiskave in pregon na tem področju, določanju vlog in odgovornosti vseh zadevnih akterjev ter v prizadevanjih, da bi bili vsi ti akterji specializirani in usposobljeni ter da bi učinkovito sodelovali. To bi prispevalo k boju proti kršitvam in neizpolnjevanju zahtev iz ustrezne zakonodaje, saj bi bilo okoljsko izvrševanje učinkovitejše.

V času ocenjevanja v nobeni od ocenjenih držav članic ni bil dodeljenega posebnega proračuna za preprečevanje ali zatiranje okoljske kriminalitete. Vendar se zdi, da to nima negativnih posledic, saj državam članicam uspeva obveznosti na tem področju izpolnjevati s proračunskimi sredstvi za kazenski pregon ali financiranjem EU.

PRIPOROČILA

- *Države članice, ki še niso sprejele nacionalne okoljske strategije za okoljsko kriminaliteto, naj to storijo čim prej in razmislijo tudi o sprejetju akcijskega načrta za njeno izvajanje, da bi izboljšali splošno usklajenost in doslednost ustreznih ukrepov na tem področju.*
- *V strategiji bi morali biti določeni cilji in prednostne naloge nacionalne politike na področju tovrstne kriminalitete, jasno opredeljene vloge in odgovornost vseh pristojnih organov, vključenih v preprečevanje te vrste kriminalnih dejavnosti, in način njihovega sodelovanja, potrebna sredstva ter postopki in mehanizmi za redno spremljanje doseženih rezultatov.*
- *Državam članicam se tudi priporoča, naj funkcije usklajevanja za izvajanje navedene strategije dodelijo enemu samemu organu/subjektu ali strukturi za sodelovanje in zagotovijo, da se ta redno posodablja in pregleduje, v okviru, ki temelji na analizi tveganja, da se upoštevajo relevantni razvoj in trendi ter povezane nevarnosti v zvezi z okoljsko kriminaliteto.*

IV – STATISTIČNI PODATKI

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Med glavnimi pomanjkljivostmi, ugotovljenimi v osmem krogu medsebojnih ocenjevanj v večini držav članic, je zbiranje popolnih, zanesljivih in ažurnih statističnih podatkov s strani upravnih organov, organov kazenskega pregona in sodnih organov o okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, zajemajoč nadzor, preiskovanje in ukrepanje ob okoljskih kršitvah.

Statistični podatki, ki so jih države članice predložile v okviru medsebojnega ocenjevanja, so v mnogih primerih nepopolni, včasih ne vključujejo vseh vrst kriminalitete na področju ravnanja z odpadki in niso dovolj podrobni, pogosto brez razčlenitve po posameznih vrstah okoljske kriminalitete, tako da iz njih ni razvidno, kolikšen delež okoljske kriminalitete predstavlja kriminaliteta na področju ravnanja z odpadki ali kolikšno število je bilo storilcev. V nekaterih državah članicah so vzpostavljeni sistemi, v katerih vsi pristojni organi zbirajo okoljske statistične podatke, a ti potem niso centralno obdelani; v spet drugih primerih ustreznih statističnih podatkov ne zbirajo vsi organi, ki se ukvarjajo z okoljsko kriminaliteto.

Poleg tega v posredovane statistične podatke pogosto niso zajete vse faze upravnih in kazenskih postopkov, zato ni mogoče oblikovati zaključnih ugotovitev glede napredka in izida v posameznih primerih in postopkih. V nekaterih primerih statistični podatki sicer prikazujejo število pregonov, ne vsebujejo pa nobenih informacij o številu ustavljenih preiskav ali številu obsodb, zato ni mogoče primerjati števila preiskovanih primerov s številom sodno preganjanih in obsojenih oseb.

Posebej je treba poudariti, da bi morali biti na voljo celoviti statistični podatki za vse okoljske kršitve, tako kazniva dejanja kot manjše kršitve, ter za vse faze postopka – upravni inšpekcijski pregled, kazensko preiskavo, kazenski pregon in sojenje.

Med njimi bi lahko med drugim bili vrsta kaznivega dejanja in posebni preiskovalni ukrep, število prijavljenih kršitev, število izvedenih preiskav in odločitev, da se ne preiskuje nekaterih vrst okoljske kriminalitete, število pregonov in obsodb, kazni, upravnih prekrškov in izrečenih glob, število žrtev in pritožb žrtev, število čezmejnih primerov, usoda zaprosil za medsebojno pravno pomoč/EPN in trajanje postopka.

V nobeni od držav članic ni enotnega organa za upravljanje in usklajevanje statističnih podatkov na centralni ravni, prav tako v večini od njih ni centraliziranega zbiranja statističnih podatkov o kriminaliteti na področju ravnanja z odpadki. Statistični podatki sicer so na voljo, vendar jih ločeno hranijo posamezni nacionalni organi, za kar vsak od njih uporablja svoj sistem. Ti organi teh podatkov med seboj ne izmenjujejo niti jih ne uporabljajo za opredelitev količine opravljenega dela ali poglobljenih analiz. Poleg tega so statistični sistemi neodvisni drug od drugega in se med organi pogosto zelo razlikujejo, saj so oprti na različna merila in /ali uporabljajo različne podatkovne zbirke.

V nekaj državah članicah obstajajo dobro razvita orodja za upravljanje informacij in zbiranje podatkov za evidentiranje in sporočanje vseh pomembnih informacij na okoljskem področju. Dostopna so vsem pristojnim organom, vključenim v preprečevanje in zatiranje okoljske kriminalitete, javnosti pa omejeno. Skupine za ocenjevanje so to ocenile kot dobre prakse. Vendar imajo tudi v teh primerih različne institucije lastne sisteme za zbiranje podatkov, ki niso interoperabilni; v primeru povezav med obstoječimi sistemi ter primerjavo in analizo informacij med institucijami so zato gotovo možne izboljšave.

Le v nekaj državah članicah so v teku pobude ali načrti za morebitno vzpostavitev skupnih platform za združevanje statističnih podatkov o okoljski kriminaliteti med različnimi organi ali za uvedbo obveznega poročanja teh podatkov enotnemu nacionalnemu organu.

Ob več posameznih statističnih virih in brez centralizirane podatkovne zbirke o okoljski kriminaliteti ali vsaj med seboj povezanih in integriranih statističnih podatkov ni na voljo celovitih prečiščenih podatkov za prijavljena kazniva dejanja na tem področju niti ni analize popolnega niza podatkov.

Informacij upravnih organov, policije, tožilstva in sodišč o celotnem toku zadev torej ni dovolj in okoljski kriminaliteti ni mogoče slediti v nekem enotnem statističnem sistemu, da bi zagotovili celovito sliko o tem kriminalnem pojavu.

Izostanek koherentnih statističnih podatkov ogroža izvedljivost celovite ocene dela, ki so ga opravili vsi akterji, vključeni v boj proti okoljski kriminaliteti, prav tako bi lahko vladam otežil sprejemanje odločitev na tem področju.

Centraliziran in integriran pristop k celovitemu, sistematičnemu in zanesljivemu zbiranju vseh okoljskih statističnih podatkov, po možnosti z vzpostavitvijo centralizirane zbirke podatkov in/ali osrednjega organa, odgovornega za upravljanje ustreznih podatkov, je zato odločilnega pomena, da bi olajšali dostop do informacij in omogočili primerjavo in analizo podatkov, ki jih zbirajo različne institucije.

To bi na eni strani omogočilo podrobno analizo in razumevanje obsega novih nastajajočih trendov in razvoja na tem področju ter s tem realno sliko te vrste kriminalitete,

na drugi strani pa bi poenostavilo izmenjavo obveščevalnih podatkov ter oceno in analizo tveganja, pa tudi oceno učinkovitosti nacionalnega pravnega sistema in sistema izvrševanja na področju okolja, da bi lahko sprejeli oziroma po potrebi prilagodili ustrezno preventivno in nadaljnje ukrepanje za zatiranje kriminalnih dejavnosti na tem področju.

PRIPOROČILA

- *Države članice so pozvane, naj razvijejo centraliziran in integriran pristop za zbiranje sistematičnih, zanesljivih in ažurnih statističnih podatkov o okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, s strani vsakega pristojnega organa, da bi omogočili dosledno in usklajeno primerjavo in analizo ustreznih informacij med institucijami⁸.*
- *Navedeni statistični podatki bi morali vključevati vse prijavljene okoljske kršitve in vse faze z njimi povezanih kazenskih in upravnih postopkov, z ločeno razvidnimi podatki o kriminaliteti na področju ravnanja s podatki, pa tudi sklope in analizo metapodatkov, ter biti na voljo vsem zadevnim deležnikom.*
- *Države članice bi morale uporabiti razpoložljive statistične podatke o okoljski kriminaliteti za razvoj celovitih okoljskih ocen na podlagi tveganj in za izvedbo strateških vrednotenj, da bi ocenile učinkovitost svojih nacionalnih sistemov in jih po potrebi prilagodile v prid učinkovitejšemu zatiranju tovrstne kriminalitete.*

⁸ Več držav članic je izrazilo pomisleke v zvezi s tem priporočilom in pri tem med drugim poudarilo, da bi za njegovo izvajanje potrebovali precejšnja sredstva ali pa bi bilo težko povezati statistične podatke.

- *Države članice naj izboljšajo informacijske kanale za pretok podatkov o okoljski kriminaliteti med pristojnimi organi. V ta namen naj razmislijo o vzpostavitvi centralizirane podatkovne zbirke ali zagotovijo, da bodo obstoječe podatkovne zbirke med seboj povezane in interoperabilne, ter vzpostavijo osrednji organ, ki bo odgovoren za upravljanje ustreznih podatkov.*

V – PREVENTIVNO UKREPANJE

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Najboljši način za preprečevanje okoljskih kršitev je okrepitev preventivnih ukrepov na tem področju, vendar je učinkovito preventivno delovanje kompleksna in medresorska komponenta boja proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Tovrstno kriminaliteto na splošno preprečujeta regulativna ureditev in stalni nadzor: splošno preventivno vlogo na tem področju zagotavljajo izvajanje zakonodaje in izvrševanje sankcij, redne napovedane in nenapovedane kontrole na kraju samem, pa tudi zahteve glede izdajanja dovoljenj in licenc.

Zlasti dovoljenja za upravljanje obratov in za zbiranje ali prevoz odpadkov, pa tudi obveznosti v zvezi z deklaracijami o tokovih odpadkov in zagotavljanjem drugih okoljskih informacij postavljajo jasne operativne okoljevarstvene pogoje in zmanjšujejo tveganja goljufij.

Poleg tega k preprečevanju okoljske kriminalitete prispevajo tudi nacionalni akti za prenos Direktive 2004/35/ES z dne 21. aprila 2004 o okoljski odgovornosti v zvezi s preprečevanjem in sanacijo okoljske škode, še zlasti pa načela „onesnaževalec plača“, na katerem temelji.

Nacionalni predpisi in smernice o odpadkih, ki določajo zahteve za spremljanje ustreznosti in varnosti odstranjevanja odpadkov, lahko tudi posredno prispevajo k preprečevanju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Ob teh preudarkih so med pristopi držav članic k preprečevanju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, precejšnje razlike. V nekaterih državah članicah prevladuje predpostavka, da načela in določbe v kazenski in upravni zakonodaji s pripadajočimi kaznimi za okoljske kršitve, v povezavi s sistemom okoljskih licenc in inšpekcijskih pregledov, ki se tudi obravnavajo kot mehanizem za preprečevanje okoljske kriminalitete, že zadostujejo za odvratanje od tovrstne kriminalitete in za njeno preprečevanje. Zato v navedenih državah članicah ni ali ni zadostnih posebnih nacionalnih programov ali projektov, zakonodaje ali pobud za ozaveščanje, katerih cilj bi bil preprečevanje, posebej usmerjeno v okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Nekatere države članice se za zagotavljanje preventivnega ukrepanja, naslovljenega na državljane ali subjekte, ki delujejo na okoljskem področju, poslužujejo svojega načrta ravnanja z odpadki in programa preprečevanja odpadkov, h katerima jih pravno obvezuje Direktiva 2008/98/ES.

Vendar je glavni cilj teh programov ponuditi usklajen nacionalni pristop k preprečevanju odpadkov in nastajanju odpadkov, brez posebnega poudarka na okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki. V okviru ocenjevanj je bilo poudarjeno, da bi bilo koristno, če bi take načrte lahko podprli še z načrtom spremljanja in dejavnostmi v smislu kazenskega pregona zoper tiste, ki ne ravnavajo v skladu z ukrepi za preprečevanje in upravljanje.

Druge države članice imajo dejavnejši pristop na področju preprečevanja okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, in na tem področju že delujejo s pobudami, ki vključujejo programe za preprečevanje, obveščanje, izobraževanje in poglobljanje ozaveščenosti, usmerjene pa so v šole, lokalne skupnosti, posebne skupine in zasebni sektor, zlasti izvajalce dejavnosti na področju ravnanja z odpadki.

Vendar je treba izpostaviti, da so takšne preventivne dejavnosti najpogosteje organizirane v širšem kontekstu varstva okolja in izobraževanja. Če so pozitivni učinki teh ukrepov očitni, saj spodbujajo zakonita ravnanja in varujejo okolje, pa je treba poudariti tudi, da niso posebej usmerjeni v preprečevanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Poleg tega je zavzetosti javnih organov – okoljskih ali organov kazenskega pregona – na tem področju po EU ponekod več ponekod manj. V nekaj državah članicah je bil kot primer dobre prakse prepoznan širok nabor preventivnih dejavnosti, organiziranih in mišljenih za različne družbene skupine; nekaj držav članic je šlo celo še dlje in je v svojo zakonodajo vključilo posebne določbe za preprečevanje tovrstne kriminalitete, kot je na primer prepoved gotovinskih plačil za trgovino z odpadki ali uvedba obveznega registra povzročiteljev odpadkov ali izvajalcev dejavnosti na področju ravnanja z odpadki. V drugih državah članicah bi bilo še vedno mogoče kaj izboljšati pri nadaljnjem spodbujanju teh dejavnosti in ukrepov.

Razlike so tudi glede vključenosti zasebnega sektorja v preprečevanje kriminalitete na področju ravnanja z odpadki, saj v nekaterih državah članicah takšnega sodelovanja ni ali je nezadostno, v nekaterih pa se zasebni sektor pri tem dejavno udelejuje, tudi tako, da izvaja dejavnosti ozaveščanja ali z drugimi oblikami sodelovanja, čeprav bi se pogosto dalo še kaj izboljšati.

Stopnja okoljske ozaveščenosti državljanov se v državah članicah razlikuje. V nekaj državah članicah, v glavnem v tistih, ki se ponašajo z okoljevarstveno tradicijo, državljeni navadno prijavijo možna kazniva dejanja zoper okolje, če naletijo nanje. Da bi jih spodbudili k temu, nekaj držav članic uporablja odprte telefonske številke, aplikacije za pametne telefone ali točko za prijave na spletni strani pristojnih organov, brez zahteve za razkritje identitete prijavitelja, kar javnost spodbuja k prijavljanju domnevnih kršitev.

Pri preprečevanju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, imajo lahko pomembno vlogo tudi NVO, med drugim s posredovanjem informacij in podatkov organom kazenskega pregona, vendar so med državami članicami tudi glede tega razlike. V nekaterih državah članicah javni organi sodelujejo z NVO in/ali jim zagotavljajo podporo in/ali financiranje za dejavnosti na tem področju, medtem ko v drugih državah članicah ni (zadostnega) sodelovanja z NVO in/ali podpore zanje.

V okviru ocenjevanja je bilo posebej poudarjeno, da bi utegnilo biti koristno, če bi izvedli več kampanj ozaveščanja javnosti o kriminaliteti na področju ravnanja z odpadki, saj bi z njimi lahko pripomogli k spodbujanju spoštovanja zakonov, skladnejšemu ravnanju reguliranih operaterjev in/ali prijavljanju možnih kršitev s strani javnosti; to lahko prispeva k izboljšanju preprečevanja kriminalitete na področju ravnanja z odpadki.

Poleg tega kaže, da bi bilo koristno izvajati kampanje ozaveščanja, osredotočene na nekatere ogrožene skupine, tvegana ravnanja in tokove odpadkov z zelo visokim tveganjem; v tem kontekstu je še posebej pomemben poudarek na izobraževanju otrok.

Poleg tega je bilo posebej poudarjeno, da bi razkrivanje informacij o škodi zaradi okoljski kršitev in o uspešnih primerih lahko bila pot naprej k več zaupanja v javne organe in spodbujanju državljanov k aktivnejšemu prijavljanju kršitev, saj bi javnost videla, da se organi ustrezno odzivajo na pritožbe.

PRIPOROČILA

- *Države članice naj preprečevanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, obravnavajo prednostno in v ta namen uporabijo ali nadalje razvijejo širok nabor dejavnosti in programov, naslovljenih tako na javnost kot na zasebni sektor.*
- *Države članice naj zlasti redno izvajajo kampanje obveščanja javnosti, izobraževanja in poglobljanja ozaveščenosti, usmerjene v preprečevanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki; pri tem naj se med drugim usmerijo na nekatere ogrožene skupine, zlasti na otroke ter na tvegana ravnanja in tokove odpadkov z zelo visokim tveganjem.*
- *Države članice naj tudi razmislijo o vzpostavitvi posebne točke za prijavljanje okoljske kriminalitete, da bi državljane spodbudile k obveščanju pristojnih organov o možnih okoljskih kršitvah.*
- *Države članice naj v zvezi s preprečevanjem okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, spodbujajo sodelovanje z zasebnim sektorjem, tudi z NVO.*

VI – STRUKTURE – SODSTVO

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Struktura in organizacija sodstva se razlikujeta med državami članicami, tudi glede tega, kateri organi so pristojni za obravnavanje primerov okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Zaradi specifičnosti okoljskega prava in zapletenosti pri odkrivanju neskladnosti na okoljskem področju je uspešnost preiskav, pregona in obsodb v primerih okoljskih kaznivih dejanj v veliki meri odvisna od tega, kako usposobljeni in izkušeni so pristojni organi za preiskave in sojenje. Dobro razumevanje in specializirano znanje sodstva na tem področju sta zato izjemnega pomena.

Na podlagi ugotovitev medsebojnega ocenjevanj pa stopnja specializacije in specifično strokovno znanje znotraj sodstva na področju okoljske kriminalitete nista vedno zadovoljiva. Veliko držav članic nima uradnih specializiranih struktur ali tožilcev, specializiranih za okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, ki ju najpogosteje obravnavajo državna tožilstva. Nekatere pa imajo specializirane tožilce ali specializirane službe znotraj tožilstva, ki obravnavajo okoljsko kriminaliteto, vključno s kaznivimi dejanji na področju ravnanja z odpadki.

V nekaterih državah članicah so za obravnavanje takih kaznivih dejanj ponavadi dejansko pristojni državni tožilci in sodniki, ki so usposobljeni oziroma so si specializirano znanje pridobili zgolj z vsakodnevnim delom in osebno zavzetostjo. Vendar je to v številnih primerih precej omejeno zaradi majhnega števila primerov okoljske kriminalitete, vključno s kaznivimi dejanji na področju ravnanja z odpadki; ne more zagotoviti kontinuitete in se ne more šteti za ustrezno dolgoročno rešitev.

Nekatere države članice so vzpostavile nacionalne mreže tožilcev, specializiranih za okoljsko kriminaliteto, kar lahko štejemo za dobro prakso, saj slednje omogočajo izmenjavo znanja in izkušenj ter enostavnejše širjenje najboljših praks med strokovnjaki, kar prispeva k ozaveščanju sodstva o zadevah, povezanih z okoljsko kriminaliteto.

V okviru ocenjevanja je bilo zato poudarjeno, da so državni tožilci, specializirani za okoljsko kriminaliteto, bistveni za uspešne preiskave in sodne postopke, saj je lahko njihova presoja dejstev na samem začetku postopka odločilna. Prav tako morajo znati pripraviti zadevo, saj morajo voditi policijo in usklajevati delo drugih organov v predhodni preiskavi ter nadzorovati zbiranje dokazov.

Pomanjkanje specializacije je še toliko večje pri sodnikih. Skoraj nobena država članica nima posebnih senatov/sodnikov na kazenskih sodiščih, pristojnih za obravnavo in odločanje o okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki. Sodniki lahko pridobijo izkušnje na tem področju le v državah, v katerih sodišča obravnavajo večje število okoljskih kaznivih dejanj. Vendar v številnih državah članicah sodišča ne zmorejo vedno voditi večjih okoljskih postopkov in postopkov na področju ravnanja z odpadki, saj so sodniki premalo specializirani ali pa primanjkuje osebja.

Brez specifičnega znanja o okoljski kriminaliteti lahko sodniki, ki naj bi obravnavali najpomembnejše primere tovrstne kriminalitete, podcenijo morebitno kompleksnost dokazov in čas, ki ga potrebujejo za zadevno sodno obravnavo v primerjavi z običajnimi primeri kaznivih dejanj.

Vendar to ne izključuje možnosti, da bi lahko tožilci in sodniki dejansko pridobili posebno strokovno znanje na področju obravnavanja primerov okoljske kriminalitete, ključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Kazenski sodniki bi morali biti po ocenah na splošno bolj specializirani za okoljsko kriminaliteto, zlasti kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, saj bi to okrepilo odpornost nacionalnih sistemov pri obravnavanju primerov okoljskih kaznivih dejanj. Opozoriti je treba tudi, da je v sklepih Sveta o preprečevanju okoljske kriminalitete z dne 8. decembra 2016 izpostavljeno, da potrebujemo sodnike, specializirane za okoljsko kriminaliteto.

To bi lahko dosegli s pomočjo različnih ukrepov, npr. z več usposabljanji na področju okoljske kriminalitete, vzpostavljanjem posebnih struktur in sodelovanjem sodnikov na mednarodnih forumih.

PRIPOROČILA

- *Države članice bi morale sprejeti ustrezne ukrepe, da bi zagotovile ali povečale raven specializacije svojih tožilcev in sodnikov z namenom učinkovitega pregona in sankcioniranja okoljske kriminalitete.*
- *V ta namen bi morale razmisliti o vzpostavitvi specializiranih struktur/enot in/ali imenovati specializirane tožilce in sodnike z dobro ravnijo razumevanja in poznavanja tega kompleksnega področja kriminalitete ter jim zagotoviti stalna specializirana usposabljanja o okoljski kriminaliteti, vključno z ravnanjem z odpadki, zakonodaji in s tem povezanih kaznivih dejanjih.*
- *Države članice bi morale razmisliti o vzpostavitvi mrež tožilcev in sodnikov, specializiranih za okoljsko kriminaliteto na nacionalni ravni, da bi jim to pomagalo pri izmenjavi izkušenj in medsebojni pomoči, s čimer bi povečali učinkovitost boja proti tovrstni kriminaliteti.*

VII – STRUKTURE – ORGANI KAZENSKEGA PREGONA

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Učinkovita organizacija, mednarodno povezovanje in strokovna usposobljenost, pa tudi dobra raven znanja in specializacije organov kazenskega pregona, ki preiskujejo okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, in uspešne preiskave so bistveni elementi učinkovitega boja proti tej kompleksni in sofisticirani vrsti kaznivih dejanj.

Policijski organi držav članic imajo pomembno vlogo pri preiskavah tovrstnih kaznivih dejanj z izjemo nekaterih držav članic, v katerih se policija ne zdi dovolj dejavna in/ali sodeluje v preiskavah kaznivih dejanj v zvezi z odpadki le na zahtevo okoljskih organov ali ob njihovi podpori.

Struktura in organizacija organov kazenskega pregona se med državami članicami močno razlikujeta, tudi kar zadeva vprašanje, kateri organi so pristojni za okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, in raven specializacije v okoljskih zadevah.

Dobra raven znanja in specializacije organov kazenskega pregona je iz istih razlogov kot pri sodstvu tudi bistvena za učinkovit boj proti tej vrsti kompleksne in sofisticirane kriminalitete. Pri ocenjevanju se je na splošno izkazalo, da je stopnja specializacije organov kazenskega pregona višja kot pri sodstvu.

Nekatere države članice so vzpostavile specializirane osrednje službe znotraj organov kazenskega pregona za obravnavanje okoljske kriminalitete, ki v nekaterih primerih pomagajo lokalnim organom ali usklajujejo preiskovanje okoljske kriminalitete po vsej državi in sinergije med različnimi ravni posredovanja z visoko ravni specializacije. To olajšuje tudi komunikacijo med policijo in tožilci. V nekaterih državah članicah obstajajo tudi decentralizirane specializirane enote na lokalni in/ali regionalni ravni, ki se izrecno ukvarjajo s preiskavami okoljskih kaznivih dejanj.

Obstoj takih posebnih preiskovalnih služb/enot ter policijskih preiskovalcev in skupin za obravnavo okoljskih kaznivih dejanj velja za dobro prakso. V drugih državah članicah takšnih specializiranih policijskih služb/enot ni in/ali je nacionalna policija premalo ali le delno specializirana za okoljsko kriminaliteto, specializirano osebje pa se s tovrstno kriminaliteto ukvarja poleg drugih nalog ali le na osrednji, ne pa tudi na lokalni ravni.

V okviru ocenjevanja je bilo poudarjeno, da bi lahko vzpostavitev primernih specializiranih enot v okviru policijskih sil povečala zmogljivost za učinkovitejše preiskovanje okoljskih kaznivih dejanj, zlasti hudega organiziranega kriminala. Pomen te točke je poudarjen tudi v sklepih Sveta z dne 8. decembra 2016 o preprečevanju okoljske kriminalitete.

V nekaterih državah članicah spadajo osrednje službe, specializirane za okoljsko kriminaliteto, v oddelke za gospodarski in finančni kriminal v okviru nacionalne policije, ki vključujejo tudi službe, pristojne za boj proti finančnemu kriminalu, ali pa so preiskave na področju okoljskih kaznivih dejanj dodeljene službam policije za gospodarski kriminal.

Ker je motiv za okoljsko kriminaliteto predvsem finančna korist, so takšne strukture in organizacijski ukrepi iz organizacijskega vidika primerni za ustrezno obravnavanje finančnih vidikov preiskav okoljskih kaznivih dejanj in te pristope lahko štejejo za najboljše prakse.

V nekaterih državah članicah primanjkuje policijskega osebja, zadolženega za obravnavo okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, zato policija ne more proaktivno slediti tej vrsti kriminalitete.

Tudi carinske službe so vključene v preprečevanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, in sicer pri opravljanju nalog kontrole čezmejnega tovarnega prometa, zlasti pri čezmejnih pošiljkah odpadkov. V večini držav članic naj bi bili na splošno dobro vpeljani in organizirani ter naj bi zadovoljivo izvajali te naloge ali analize tveganja. Vendar se v nekaterih primerih zdi, da nimajo potrebnega strokovnega znanja za obravnavo nezakonitih pošiljk odpadkov in posebnih vprašanj s področja ravnanja z odpadki (njihovo področje delovanja so namreč predvsem davki) ali na voljo dovolj človeških virov.

PRIPOROČILA

- *Države članice, ki tega še niso storile, naj v okviru svojih služb nacionalne policije čim prej centralno in lokalno vzpostavijo specializirane enote za preiskovanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, za učinkovitejše zatiranje takšnih kaznivih dejanj.*
- *Države članice bi morale ohraniti in/ali, kjer je to primerno, zvišati raven specializacije osebja organov kazenskega pregona, ki se ukvarja s preiskovanjem okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, da se zagotovi ustrezno strokovno znanje za obravnavo te kompleksne vrste kriminalitete.*
- *Države članice naj zagotovijo ali nadalje razvijejo ustrezne enote/slужbe v okviru svojih organov kazenskega pregona z zadostnimi človeškimi viri, da bi izboljšale njihovo zmogljivost za inšpekcijske preglede in pregon pri zatiranju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.*

VIII – STRUKTURE – DRUGI ORGANI

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

V večini držav članic je upravna organizacija na področju okolja na splošno dobro uveljavljena in okoljski organi so običajno glavni akterji v boju proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto in kršitvami na področju ravnanja z odpadki, zaradi njihove na splošno dobre ravni znanja in strokovnih izkušenj ter ker so pogosto prvi, ki odkrijejo neskladnosti na tem področju.

Ministrstvo, ki je med drugim pristojno za okolje, je osrednji državni upravni organ na tem področju. V večini držav članic so drugi upravni vladni organi, kot so okoljski inšpektorati in/ali namenske agencije, običajno zadolženi za izvajanje pregledov in inšpekcij na področju okolja ter nalaganje upravnih kazni v primeru upravnih prekrškov. Vendar so ti organi zasnovani na različne načine, njihove pristojnosti in/ali število uradnikov pa se med državami članicami bistveno razlikujejo.

V večini držav članic so lokalni upravni organi dejavni tudi pri preprečevanju okoljske kriminalitete in izvrševanju okoljske zakonodaje, v splošnem pa so pooblaščen tudi za nalaganje kazni v zvezi z okoljskimi kršitvami v njihovi pristojnosti.

V večini držav članic je stopnja specializacije okoljskih upravnih organov in njihovega poznavanja okoljskih vprašanj na splošno zadovoljiva ali zadostna, čeprav obstajajo razlike.

V eni od držav članic imajo specializirano enoto, ki poleg tožilcev vključuje tudi policijo in tehnično osebje, razporejeno po celotnem ozemlju, in katerih naloga je zagotavljanje pomoči vsem akterjem, vključenim v preprečevanje okoljske kriminalitete, tudi kriminalitete na področju ravnanja z odpadki; to se lahko šteje za najboljšo prakso.

Nekatere države članice bi sicer lahko izboljšale specializacijo upravnega sektorja za tovrstno kriminaliteto, da bi bili zadevni strokovnjaki ustrezno usposobljeni za učinkovitejše izvajanje inšpekcijskih pregledov.

Ker je preiskovanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, zahtevno zaradi pravnih/postopkovnih razlogov in z dokaznega/znanstvenega vidika, je specifično tehnično strokovno znanje bistveno za izvrševanje okoljskih predpisov.

Kot so poudarili pristojni nacionalni organi, se nekatere države članice namreč soočajo s pomanjkanjem kvalificiranega in neodvisnega strokovnega znanja. Nekaj držav članic je vzpostavilo specializirane organe ali agencije za zagotavljanje takšnega strokovnega znanja organom pregona, kar lahko štejemo za dobro prakso.

Nekatere države članice so, kar zadeva odkrivanje in preiskovanje okoljske kriminalitete, upravne organe pooblastila za preiskovanje kaznivih dejanj, primerljiva s pooblastili policijskih preiskovalcev. Ti organi lahko izvajajo inšpekcijske preglede, uporabljajo silo, vstopajo v prostore in jemljejo vzorce. Ta rešitev omogoča, da so enote, pristojne za preiskave, visoko specializirane, na ta način pa se preprečijo vrzeli pri sodelovanju med upravnimi agencijami in organi kazenskega pregona ter poenostavi pošiljanje informacij znotraj preiskovalnih služb.

V drugih državah članicah imajo upravni inšpektorji zgolj upravna pooblastila in niso pooblaščen za kazenski pregon. Pri primerih, povezanih z okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminalnimi dejavnostmi na področju ravnanja z odpadki, so zato odvisni od policije, mejne policije ali carinskih organov.

V oceni so izpostavljene nekatere od posledic dejstva, ko okoljski organi niso pooblaščen za preiskovanje, kar jim preprečuje učinkovito izvajanje preiskav v okviru boja proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Poklicne spretnosti in znanje upravnega osebja, ki obravnava okoljska vprašanja, tako niso izrabljeni na najboljši možni način. Poleg tega v takšnem sistemu obstaja tveganje dvakratnega sojenja, ko okoljski organi preiskujejo kazniva dejanja, povezana s temi istimi kaznivimi dejanji (kot so goljufije in davčne utaje), policija pa hkrati preiskuje ista kazniva dejanja.

Zato je bilo priporočeno, da se predvsem v državah članicah, v katerih so glavni akterji okoljski organi, upravnim inšpektorjem podelijo (omejena) kazensko-preiskovalna pooblastila. Tudi če takšna rešitev v nekaterih državah članicah ni možna, naj pri preiskavah zagotovijo dobro sodelovanje med organi kazenskega pregona in tožilci na eni strani ter upravnimi organi na drugi strani.

Okoljskim inšpektorjem pri dejavnostih pregona v večini primerov tako pomagata policija in carina v podporni vlogi: policija z ustavljanjem in kontroliranjem vozil na cesti in čolnov na rekah ter carinski organi s spremljanjem in nadzorovanjem čezmejnih pošiljk odpadkov, zlasti s preverjanjem tokov odpadkov na mejnih prehodih ob vstopu/izstopu. Na tem področju imajo lahko pomembno vlogo tudi službe mejne policije in obalne straže. V nekaterih državah članicah lahko navedeni organi na lastno pobudo izvajajo tudi preiskave na tem področju, vključno s skupnimi preiskavami.

Glede na pomembnost upravnih agencij v boju proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, bi moralo biti število inšpektorjev, zadolženih za obravnavo kršitev na tem področju, zadostno, pogoji za njihovo zaposlitev pa dovolj privlačni, s čimer bi zagotovili, da po ustreznem usposabljanju ne bodo odstopili.

Vendar pristojnim službam okoljskih uprav nekaterih držav članic trenutno primanjkuje osebja, splošno pomanjkanje ustreznih človeških virov pa zmanjšuje zmogljivost za najučinkovitejše izvajanje kontrolnih dejavnosti.

V teh primerih so ocenjevalci priporočili dodelitev več osebja upravljavskim in inšpekcijskim službam, da bi se z več inšpekcijskih pregledov izboljšale možnosti posredovanja, kar bi lahko kasneje vodilo k oblikovanju proaktivnih ukrepov v zvezi z okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

PRIPOROČILA

- *Da bi države članice zagotovile ustrezno strokovno znanje na tem kompleksnem in tehničnem področju, bi morale ohraniti in/ali, kadar je to primerno, še izboljšati raven specializacije in usposobljenosti osebja upravnih organov, ki obravnavajo okoljske kršitve, vključno s kršitvami na področju ravnanja z odpadki.*
- *Države članice naj zagotovijo, da bodo imeli njihovi okoljski upravni organi na voljo ustrezno število osebja za učinkovito in proaktivno izvajanje kontrolnih dejavnosti, zlasti z zadostnim številom inšpekcijskih pregledov za spremljanje skladnosti z okoljsko zakonodajo in odkrivanje s tem povezanih kršitev.*
- *Države članice naj v skladu s svojo nacionalno zakonodajo preučijo možnost, da se okoljskim upravnim inšpektorjem podelijo (omejena) kazensko-preiskovalna pooblastila za izboljšanje njihove zmogljivosti odkrivanja in preiskovanja okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.*

IX- STRUKTURE

SODELOVANJE IN USKLAJEVANJE NA NACIONALNI RAVNI

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Ker je narava okoljske kriminalitete večsektorska in vključuje več organov na nacionalni ravni, je za njeno učinkovito preprečevanje in zatiranje ključen multidisciplinarni pristop.

Pri tem je tesno in učinkovito medinstitucionalno usklajevanje in sodelovanje med različnimi javnimi akterji na operativni in strateški ravni, pa tudi med osrednjimi in lokalnimi/regionalnimi organi zaradi usklajevanja pobud, krepitev izmenjave podatkov in tehnične podpore ter izboljševanja preiskovalnih tehnik, bistveno za uspešno delovanje nacionalnega okoljskega sistema in ukrepov pregona na tem področju.

To bi bilo mogoče lažje doseči z imenovanjem organa, ki bi bil sestavljen iz predstavnikov ministrstev, vladnih agencij in drugih deležnikov, pristojnih za boj proti okoljski kriminaliteti in varovanje okolja. Usklajevalni sestanki bi morali potekati redno in v sodelovanju z nestalnimi akterji, vključno s podjetji in nevladnimi organizacijami, če bi bilo to potrebno.

Vendar ima take osrednje organe oziroma delovne skupine ali oblike sodelovanja med ministrstvi, ki zagotavljajo usklajevanje, le nekaj držav članic. Razen teh izjem večina držav članic na osrednji ravni ni določila enotnega organa, ki bi prevzel vodilno vlogo pri izvrševanju in upravljanju okoljskih zadev in zadev na področju ravnanja z odpadki, zato so pristojnosti na tem področju pogosto razpršene med različne akterje.

V oceni je bilo v zvezi s tem izpostavljeno, da je, čeprav je pomembno imeti čim več agencij, vključenih v boj proti okoljski kriminaliteti in kriminaliteti na področju ravnanja z odpadki – kadar ni osrednjega krovnega organa za določanje politike in prednostnih nalog –, sodelovanje razdrobljeno in je zato morda težko zagotoviti usklajeno in strukturirano usmeritev na to nacionalno pristojnost.

Zato je bilo poudarjeno, da je vzpostavitev centralnega organa ali stalne platforme oziroma strukture na osrednji ravni koristna za sodelovanje in usklajevanje dela zadevnih organov, vključno z javnimi tožilci in sodniki, da se zagotovi skladnost med vsemi vključenimi v boj proti okoljski kriminaliteti in okrepi odpornost sistema izvrševanja okoljskih predpisov.

Glede na ugotovitve iz ocenjevanj se oblike, načini in ravni sodelovanja in usklajevanja med zadevnimi deležniki, ki so vključeni v boj proti okoljski kriminaliteti, med državami članicami razlikujejo.

Številne države članice trenutno nimajo pravnega okvira za sodelovanje med različnimi organi v primerih okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, in medinstitucionalno sodelovanje pogosto poteka na „ad hoc“ in neformalni podlagi z osebnimi stiki in brez uradnega dogovora med različnimi organi.

Čeprav to običajno ne povzroča težav v praksi, sistem, odvisen od medosebnih odnosov ter osebnih lastnosti in dobre volje deležnikov, ni najustreznejši način za zagotovitev dobro delujočega sodelovanja, saj se lahko v določenih nepričakovanih okoliščinah izkaže za ranljivega. Poleg tega se lahko pojavi vprašanje prenosa strokovnega znanja in izkušenj, ker se znanje pri odhodih osebja pogosto izgubi in ne obstaja postopek predaje naslednikom.

Druge države članice so razvile naprednejše in učinkovitejše oblike sodelovanja, ki so v poročilih zanje opredeljene kot primeri dobre prakse. Ponekod so med vsemi zadevnimi organi sklenjeni protokoli ali memorandumi o soglasju, da bi se pojasnile vloge/pristojnosti vsakega zadevnega organa in olajšalo usklajeno delovanje na operativni in strateški ravni.

Kot dober korak v to smer je mogoče šteti tudi formalne mreže, vzpostavljene na nacionalni ravni s predstavniki vseh služb kazenskega pregona, kot že obstajajo v nekaterih državah članicah.

Zaradi kompleksnosti okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, v katero so vpeti raznovrstni akterji, je bilo v okviru medsebojnega ocenjevanja večkrat poudarjeno, da bi formalen in strukturiran medinstitucionalni okvir prispeval k okrepitvi sodelovanja med agencijami na tem področju. To bi moralo zajemati tudi bolj sistematično izmenjavo informacij in vzpostavitev skupnih zbirk podatkov.

S strukturnim usklajevanjem prizadevanj bi lahko brez težav in skoraj brez stroškov ustvarili sinergije, da bi povečali zmogljivost nacionalnega sistema za preprečevanje in zatiranje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Opozoriti je treba tudi, zlasti kar zadeva pošiljke odpadkov, da bi se morale države članice v skladu s členom 50 Uredbe (EU) št. 660/2014, kot je bila spremenjena z Uredbo (EU) 660/2014, v okviru izvajanja načrta inšpekcijskih nadzorov dogovoriti o sodelovanju med organi, udeleženi pri inšpekcijskih nadzorih.

Bistveno je tudi nemoteno sodelovanje med upravnimi organi in sodstvom ter zlasti prijava kaznivih dejanj zoper okolje tožilcem, ki odločijo, ali elementi primera izpolnjujejo merila za kazenski pregon in naložitev kazenske sankcije.

PRIPOROČILA

- *Države članice naj na podlagi multidisciplinarnega pristopa in po možnosti prek protokolov ali memorandumov o soglasju vzpostavijo formalen in strukturiran medinstitucionalni okvir za strateško in operativno sodelovanje med vsemi zadevnimi deležniki, ki sodelujejo pri preprečevanju in zatiranju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.*
- *Države članice naj razmislijo o imenovanju osrednjega organa/subjekta ali platforme na nacionalni ravni, pristojne za usklajevanje prizadevanj vseh organov, vključenih v boj proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, da bi se zagotovile sinergije ter čim večja pripravljenost in zmogljivost za odzivanje.*
- *Države članice naj zagotovijo sistematično izmenjavo informacij in vzpostavitev skupnih podatkovnih zbirk s podatki o okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, med vsemi pristojnimi organi, vključenimi v zatiranje takih kriminalnih dejavnosti.*

X – USPOSABLJANJE

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Zakonodaja EU in nacionalna zakonodaja na področju okolja sta izjemno zapleteni, tehnični in v stalnem razvoju, zato morajo imeti upravne agencije, organi kazenskega pregona, tožilci in tudi sodniki visoko stopnjo razumevanja.

Zato je za vse udeležene akterje precejšen izziv, da ohranjajo svoje strokovno znanje, in stalno pri sebi posodablajo pravne in postopkovne zahteve glede praktičnih posledic, ki izhajajo iz izvajanja navedene zakonodaje (npr. zaslišanje v različnih fazah upravnega/kazenskega postopka; vzorčenje na sprejemljiv način za dokaze), ter posebnosti v zvezi z okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

Kar zadeva napačno razvrščanje odpadkov in/ali napačne deklaracije o tovoru, je pomembno tudi, da so izvajalci dejavnosti ravnanja z odpadki, ki poklicno zbirajo ali prevažajo odpadke, ustrezno usposobljeni, saj so prva obrambna linija v sistemu ravnanja z odpadki.

V nekaterih ocenjevalnih poročilih je bilo poudarjeno, da potrebujejo organi, pristojni za kontrolo pošiljk odpadkov, osnovno usposabljanje, da bodo lahko lažje odkrivali nezakonite pošiljke odpadkov in sumljivo pošiljko po njenem odkritju primerjali s tovorom, ki je naveden v dokumentaciji. Zato bi moralo biti v specializirano usposabljanje za te akterje vključeno tudi zbiranje in analiza vzorcev ter njihova strokovna ocena.

Iz tega razloga in zaradi posebnih zahtev pri odkrivanju in preiskovanju okoljskih kršitev in kaznivih dejanj je ključnega pomena osnovno, redno in nadaljevalno usposabljanje na delovnem mestu za navedene strokovnjake na vseh ravneh od začetka njihove poklicne poti. To lahko pripomore k izboljšanju njihovih spretnosti in znanja ter seznanjenosti z vrstami teh kriminalnih dejavnosti z namenom uspešnega preiskovanja in pregona teh vrst kaznivih dejanj.

Nekatere države članice vlagajo veliko truda, sredstev in človeških virov v obsežno specializirano usposabljanje na področju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, za zadevne akterje, ki so vključeni v preprečevanje in zatiranje teh kriminalnih dejavnosti ter imajo visoko raven tehničnega in pravnega strokovnega znanja, primernega izzivom, ki jih predstavlja tovrstna kriminaliteta.

V drugih državah članicah bi bile potrebne izboljšave, saj naj bi bilo usposabljanje osebja nekaterih pristojnih organov glede na ocene neustrezno in nezadostno, ker ne poteka redno in/ali ni organizirano tekom njihove celotne poklicne poti ali pa kljub temu, da je na voljo, ni obvezno.

Poleg tega države članice običajno ne poskrbijo za enako raven usposabljanja za celotno osebje v vseh pristojnih organih. Usposabljanje za okoljske organe je na splošno bolj zadovoljivo.

Kar zadeva policijo, je usposabljanje na splošno zadostno, vendar z izjemami, pri čemer so v nekaterih državah članicah možne izboljšave. Tako usposabljanje bi moralo obsegati uporabo obveščevalnih virov, analizo podatkov, tehnike odkrivanja in preiskovanja za pridobivanje ustreznih dokazov v posebnih okoljskih primerih, zlasti v državah članicah, v katerih so preiskovalna pooblastila dodeljena le policiji.

Kot potencialna prednost so bile izpostavljene tudi koristi spodbujanja usposabljanja policistov, po potrebi s programi usposabljanja za vodje usposabljanja in s širjenjem znanja o okoljski zakonodaji.

Kar zadeva carino, velja usposabljanje na tem področju v več državah članicah za nezadostno, saj okoljska vprašanja še niso vključena v redno posebno usposabljanje ali pa ne v zadostni meri. Usposabljanje za te organe bi moralo obsegati zlasti razvrščanje odpadkov in razlikovanje med odpadki in stranskimi proizvodi.

Stanje za pravosodje je na splošno nezadovoljivo, saj se tožilcem in zlasti sodnikom ne zagotovijo specializirana usposabljanja na tem področju ali pa niso zadostna. Le v nekaj državah članicah občasno sodelujejo v dejavnostih usposabljanja, ki jih v tujini organizirajo organi EU ali druge države.

V oceni je bilo v zvezi s tem izpostavljeno, da morajo biti tožilci in sodniki, vsaj tisti, ki obravnavajo primere, povezane z okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, dobro usposobljeni za reševanje posebej zapletenih pravnih vprašanj v postopku odločanja, da bi lahko odločali o pregonu oziroma razsojanju primera (zlasti z opredelitvijo resnosti okoljske škode); zato je zanje potrebno specializirano usposabljanje.

V eni od držav članic se kot primer najboljše prakse šteje skupno usposabljanje za državne tožilce in policijo ter specializirano usposabljanje, ki ga tožilci izvedejo za policijo in carinske uradnike.

V nekaj državah članicah je za usklajevanje in izvajanje takih dejavnosti usposabljanja, ne le za uradnike, ki delajo v instituciji, ki izvaja usposabljanje, temveč tudi za uslužbence drugih institucij, pristojen en sam organ, najpogosteje uprava za okolje, ki zagotavlja usposabljanje policistov, carinikov in mejne policije, v nekaj primerih pa to nalogo opravlja policija. V drugih državah članicah vsak organ izvaja usposabljanje za svoje osebje v okviru svojih pristojnosti.

V eni od držav članic poteka usposabljanje v obliki učenja na daljavo (e-učenje), kar lahko štejemo za dobro prakso in učinkovito metodo usposabljanja s pozitivnega gospodarskega vidika, saj so stroški orodij informacijske tehnologije relativno nizki.

V okviru ocenjevanja je bilo poudarjeno, da so redna skupna usposabljanja sodnikov, tožilcev, policije in upravnih enot za izmenjavo izkušenj izjemno koristna, saj omogočajo ne le izmenjavo izkušenj, temveč so tudi priložnost za posvečanje različnim težavam in možnim rešitvam.

Poleg usposabljanja na nacionalni ravni zadevni organi EU, kot so CEPOL, in mreže EU, kot so EnviCrimeNet, Evropska mreža tožilcev za okolje (ENPE) in Forum sodnikov Evropske unije za okolje (EUFJE), prav tako zagotavljajo ali prispevajo k specializiranemu usposabljanju na področju okoljske kriminalitete; vendar pa države članice te možnosti na splošno ne izkoriščajo v celoti.

PRIPOROČILA

- *Glede na kompleksno in večplastno naravo okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, naj države članice ohranijo ali okrepijo redna in nadaljevalna poglobljena usposabljanja na tem področju za vse strokovnjake, vključene v boj proti tovrstni kriminaliteti, vključno s tožilci in sodniki.*
- *Države članice bi morale preučiti možnost zagotovitve ali vzpostavitve medinstitucionalnega načrtovanja usposabljanja, da bi omogočile skupno usposabljanje za vse zadevne deležnike, vključene v boj proti okoljski kriminaliteti, in spodbudile okrepljeno sodelovanje med organi kazenskega pregona in tožilstvom.*
- *Države članice bi morale kar najbolj izkoristiti možnosti za usposabljanje, ki so na voljo na ravni EU, na primer v okviru CEPOL in zadevnih omrežjih, pa tudi mednarodno, in sicer z zagotavljanjem rednega sodelovanja zadevnih deležnikov, vključenih v boj proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, v teh dejavnostih usposabljanja.*
- *Države članice bi morale preučiti možnost uporabe metod e-učenja pri okoljskem usposabljanju za vse subjekte, vključene v boj proti okoljski kriminaliteti.*

XI – PRAVNI VIDIKI

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

V vseh državah članicah obstaja posebna zakonodaja za preprečevanje in učinkovito reševanje okoljske kriminalitete. Vendar se natančnost pravnih opredelitev, višina kazni in vrste preiskovalnih orodij med njimi močno razlikujejo.

Vse države članice so prenesle Direktivo 2008/99/ES o kazenskopravni zaščiti okolja in večina od njih je oblikovala ustrezen pravni okvir za zaščito okolja. Nekatere od njih izpolnjujejo le minimalne standarde iz navedene direktive, druge izvajajo bolj podrobne in izčrpne predpise. V nekaj državah članicah je varstvo okolja zapisano v ustavi.

V skoraj nobeni od držav članic ni enotnega pravnega besedila, ki bi zajemalo vsa okoljska kazniva dejanja. Ta so običajno vključena v kazenski zakonik in/ali v druge posebne okoljske zakonodajne akte. Zaradi razdrobljenosti pravnega okvira v več zakonodajnih aktih, ki urejajo različne vrste dejanj, ki lahko povzročajo škodo za okolje in zdravje ljudi, lahko prihaja do zapletov in morebitnega prekrivanja. Zato naj države članice preučijo možnost pregleda svoje nacionalne zakonodaje na tem področju in jo združijo v enem samem pravnem besedilu.

Pravne opredelitve kaznivih dejanj zoper okolje in merila za ocenjevanje resnosti povezanih kaznivih dejanj se med državami članicami razlikujejo in običajno temeljijo na pojmih, kot je nevarnost, ki jo predstavljajo za življenje ali zdravje ljudi oziroma okolje, ali škoda, ki jim jo povzročijo.

V številnih državah članicah sicer ni jasnih vnaprej določenih meril za ocenjevanje obsega okoljske škode in pogosto ne obstaja veliko sodne prakse o tem, kako sodišča te izraze opredeljujejo. V praksi se pogosteje zgodi, da sodni organi okoljsko škodo, tveganja za škodo in njen obseg ocenjujejo skupaj z drugimi pomembnimi dejavniki in za vsak primer posebej.

V oceni je bilo v zvezi s tem izpostavljeno, da lahko različno dojetje resnosti okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, vpliva na učinkovitost ukrepov, ki se izvajajo v okviru boja proti tovrstni kriminaliteti, in da je zato pomembno, da imajo vsi nacionalni organi podoben pristop in enake postopke pri obravnavi hudih kaznivih dejanj na tem področju, vključno po potrebi s pravosodnim ukrepanjem.

Nekateri pojmi, kot so „znatna škoda“ iz člena 3 Direktive 2008/99/EU, okoljska škoda, mejne vrednosti izpostavljenosti itd. so preširoki in premalo jasni; v številnih primerih ni meril, smernic ali navodil za njihovo opredelitev ali pa so ti nezadostni.

Še ena pogosta težava, ugotovljena pri ocenjevanju, je pomanjkanje jasnega razlikovanja med kaznivimi dejanji in prekrški in/ali ureditvijo upravnih oziroma kazenskih sankcij, saj ni jasnih meril za določitev, katera ureditev bi se morala uporabljati. Poleg tega se v nekaterih primerih zdi, da zakonodaja ne določa jasno in nedvoumno, kdaj je treba manjše kršitve prijaviti policiji ali tožilstvu. Zato organ pregona morda ne preišče primera, temveč prepusti pristojnim upravnim organom, da ustrezno ukrepajo.

Zadevne države članice so zato dobile priporočila, da bi dosegle več jasnosti in enotnosti pri določanju veljavne zakonodaje in ureditve kazni ter bolje razlikovale med kaznivimi dejanji in upravnimi kršitvami na podlagi natančnih vnaprej določenih meril. Tako bi lahko vsak posamezni primer okoljske kršitve obravnavali na najustreznejši način in zagotovili pravosodno ukrepanje, kadar kršitvam okoljskega prava sledi kazenska odgovornost.

V nekaterih državah članicah so kazenskopravni ukrepi zadnje sredstvo, okoljska vprašanja pa skoraj v celoti obravnavajo upravni organi. Argumenti, ki so jih v zvezi s tem predložili nacionalni organi, so povezani z bistvenimi elementi kaznivega dejanja in dokaznimi standardi, ki morajo biti izpolnjeni, ali z dojetjem, da je upravno izvrševanje manj problematično in učinkovitejše kot pravosodno ukrepanje, pri čemer je treba upoštevati, da je kazenski pregon pogosto zamuden in težaven s postopkovnega vidika. V oceni so vključena priporočila za te države članice, da bi ponovno ocenile ravnovesje med upravnim in kazenskim pristopom k okoljski kriminaliteti.

Za izvajanje standardiziranih meril in preprečevanje napačnih razlag so lahko poleg pravil v zakonodaji koristni tudi uradni sporazumi ali protokoli, sklenjeni med pristojnimi organi, ki obravnavajo okoljske kršitve, ali njim namenjene smernice, ki pojasnjujejo merila za določanje, kdaj je treba pri takih kršitvah ukrepati upravno ali sodno.

V skladu s členom 6 Direktive 2008/99/ES o kazenskopravnem varstvu okolja morajo države članice zagotoviti, da se pravne osebe lahko kaznujejo za kazniva dejanja iz člena 3. Nekatere države članice so v teh primerih predvidele kazensko odgovornost pravnih oseb, ki ni samo upravna odgovornost.

Višina kazni za okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, se med državami članicami razlikuje in se običajno giblje med najvišjo in najnižjo kaznijo. V nekaterih državah članicah je ocenjena za prenizko in nezadostno, da bi lahko kazensko pravo odigralo svojo kaznovalno in odvračilno vlogo.

V nekaterih poročilih je poudarjeno, da se globe za pravne osebe ne nalagajo dovolj pogosto in/ali da so prenizke v primerjavi z morebitnim dobičkom, ki lahko izhaja iz okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki. V več poročilih je poudarjeno, da bi lahko ponovno pregledali njihovo višino. Zato so bila zadevnim državam članicam dana priporočila, naj podjetjem večkrat naložijo globe za okoljske kršitve in naj jih zvišajo.

Nekatere države članice ne uporabljajo posebnih preiskovalnih tehnik (kot so opazovanje, infiltracija, prisluškovanje telefonskim pogovorom itd.) v preiskavah okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki. Te države članice se lahko sklicujejo na gospodarske in finančne kršitve, ki so običajno povezane z okoljskimi kaznivimi dejanji, saj skušajo storilci kar najbolj povečati svoj dobiček, da bi organom kazenskega pregona omogočile uporabo teh tehnik.

Vendar te rešitve ni mogoče vedno uporabiti, zato je bilo v oceni izpostavljeno, da so posebne preiskovalne tehnike nujne za učinkovit boj proti okoljski kriminaliteti in da naj zadevne države v svoji zakonodaji določijo možnost njihove uporabe pri preiskovanju tovrstne kriminalitete.

PRIPOROČILA

- *Države članice naj preučijo možnost pregleda svoje nacionalne zakonodaje, povezane z bojem proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, ki bi bila lahko po možnosti zbrana v enem samem pravnem besedilu, da bi jo lahko vsi pristojni organ v celoti lažje razumeli in uporabljali.*
- *Države članice naj zagotovijo, da bo razločevanje med sistemi upravnih in kazenskih sankcij na okoljskem področju jasno opredeljeno, in sicer tako, da sprejmejo in dajo na voljo vsem zadevnim akterjem posebna in enotna merila za takšno razlikovanje.*
- *Države članice naj določijo smernice in s tem zagotovijo, da bodo problematični pojmi, kot sta dejanska škoda in okoljska škoda, zadostno opredeljeni, da bi pristojni organi lažje opravljali svoje delo na tem področju.*
- *Države članice naj zagotovijo, da je višina kazni in zlasti globe za podjetja, ki se uporabljajo za kazniva dejanja zoper okolje, vključno s kaznivimi dejanji, povezanimi z odpadki, ustrezna, in zagotovijo, da se te globe dejansko naložijo v vsakem primeru, ko so izpolnjena ustrezna merila.*
- *Države članice naj za učinkovit boj proti tovrstnim kriminalnim pojavom zagotovijo, da bo njihova nacionalna zakonodaja omogočala uporabo posebnih preiskovalnih orodij za preiskovanje okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, v kolikor je to sorazmerno glede na zadevno kaznivo dejanje.*

XII – POSTOPKOVNA VPRAŠANJA

GLAVNE UGOTOVITVE IN SKLEPI

V vseh državah članicah obstajajo zahteve glede pridobivanja dokazov, ki morajo biti izpolnjene, da se zagotovi njihova veljavnost in dopustnost na sodiščih ali v upravnih postopkih, povezanih z okoljsko kriminaliteto. V nekaterih državah članicah so pristojni organi navedli, da v zvezi z zbiranjem ali dopustnostjo dokazov na tem področju niso zasledili posebnih težav in da se ovire ne razlikujejo od tistih, ki se pojavljajo pri drugih vrstah kazenskih zadev.

Druge države članice pa so opozorile na nekatere težave v zvezi s tem. Ena od najpogostejših težav se nanaša na nespoštovanje procesnih jamstev v fazi jemanja vzorcev in njihove analize, kar lahko vpliva na postopek, saj jih ni mogoče uporabiti kot dokaz. To zadeva predvsem dokaze, ki jih zbirajo upravni organi in jih zato ni mogoče vedno uporabiti v sodnih postopkih, saj za te organe ne veljajo stroga pravila kazenskega postopka.

Organi nekaterih držav članic so prijavili določene težave pri ocenjevanju škode zaradi okoljske kriminalitete, predvsem v primerih kriminalitete na področju ravnanja z odpadki, predvsem pri ocenjevanju tveganja v zvezi s škodo, njene določitve in njenega dejanskega obsega, ker ta škoda pogosto ni jasno vidna ali merljiva: te težave lahko vplivajo na ustrezno opredelitev kaznivega dejanja, presojo oteževalnih okoliščin in s tem na višino kazni (gl. tudi poglavje XI).

Specifične težave, povezane z dokazi o kaznivih dejanjih na področju ravnanja z odpadki, so obravnavane v poglavju XV.

Med ocenjevanjem so bile poudarjene tudi druge težave v zvezi z dokazi na sodišču in upravnih postopkih, zaradi katerih so preiskave bolj zapletene, kot so identifikacija storilca, dokaz o psiholoških elementih (malomarno ravnanje ali naklep) v odnosu do obtožene osebe ali subjekta in za kazniva dejanja, ki jih je ta storil, odkritje odgovornih oseb, za sodišče sprejemljivo dokumentiranje in presoja okoljskih razmer ob inšpekcijskem pregledu ter uporaba ponarejenih dokumentov.

V nekaterih državah članicah, kjer je sodiščem predloženih malo zadev, se lahko pojavijo težave v zvezi z dopustnostjo dokazov zaradi dejstva, da na tem delovnem področju ni zadostnega pravnega znanja in izkušenj.

V vseh državah članicah lahko upravni izvršilni organi poleg kazenskih sankcij in upravnih kazni v primeru okoljskih kršitev, vključno s kršitvami, povezanimi z odpadki, določijo tudi druge ukrepe (izvensodne izvršilne ukrepe).

Mednje spadajo prisilni upravni ukrepi za preprečevanje in odpravo upravnih kršitev ter negativnih posledic takšnih kršitev. Ti ukrepi vključujejo (z nekaterimi razlikami med državami članicami): zaplembo ali zaseg, plačilo denarnega zneska, ki je enak znesku koristi, pridobljene s kršitvijo, začasno ali trajno zaprtje podjetja, začasno ukinitvev ali razveljavitev licenc in drugih dovoljenj, določitev zahtev, pogojev in navodil, izključitev iz pravic podjetij in/ali nepriznanje ugodnosti ter ukrepe za takojšnje ukrepanje za odpravo negativnih vplivov na okolje.

V nekaj državah članicah so predvideni tudi varnostni ukrepi, ki niso namenjeni kaznovanju kršiteljev, pač pa odvrčanju od ponovne storitve kaznivega dejanja, in sicer z odstranitvijo okoliščin, ki omogočajo ali spodbujajo nadaljnje storitve kaznivih dejanj.

V kazenskem postopku se lahko poleg kazenskih sankcij določijo tudi naslednji ukrepi: zaplemba sredstev, uporabljenih za storitev kaznivega dejanja (pripomočkov za kazniva dejanja) in zaplemba premoženjske koristi, nastale s kaznivim dejanjem, ali pridobljene s kaznivim dejanjem (premoženje, pridobljeno s kaznivim dejanjem), vključno z ekonomskimi koristmi storitve kaznivega dejanja. V primerih prenosa in izvršitve odredbe o zaplembi med državami članicami se uporablja Okvirni sklep Sveta 2006/783/PNZ o uporabi načela vzajemnega priznavanja odredb o zaplembi, kakor je bil spremenjen z Okvirnim sklepom Sveta 2009/299/PNZ z dne 26. februarja 2009.

V večini držav članic razen redkih izjem ni možnosti, da bi se zaplenjeni dobički neposredno dodelili okoljskim agencijam in/ali policijskim proračunom ali v sklad za odškodnine za žrtve kaznivih dejanj zoper okolje, kar bi lahko bilo v skladu z ugotovitvami ocene koristno.

Kazenske sankcije, razen prestajanja zaporne kazni in denarnih kazni, lahko vključujejo tudi: prepoved posebnih pravic, odvzem javnih pravic, prepoved opravljanja javne funkcije, poklica ali vodstvenega položaja v podjetjih, odškodnino za škodo, nastalo zaradi kaznivega dejanja, objavo sodbe in sanacijo okolja.

Glede slednjega so v skladu z načelom „onesnaževalec plača“ iz člena 191(2) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), ki ga urejata Direktiva 2004/35/ES o okoljski odgovornosti in Direktiva 2008/98/ES o odpadkih, za sanacijo okolja in odpravo povzročene okoljske škode odgovorni predvsem storilci sami na lastne stroške.

To načelo je podprto z načelom razširjene odgovornosti proizvajalca. Na tej podlagi lahko izvršilni organi vseh držav članic v primeru, če sanacija ni bila izvedena v navedenem roku v zadostni meri, uvedejo prisilne upravne ukrepe, katerih namen je prisiliti odgovorne pravne in fizične osebe, da odpravijo povzročeno okoljsko škodo (v kolikor je ta reverzibilen učinek objektivno mogoč) in plačajo vse nastale stroške.

V nekaterih državah članicah zakon predvideva možnost, da se kazen zadrži, pogoj za to pa so odškodnina za škodo in ukrepi za zavarovanje, očiščenje in sanacijo zadevnega območja.

Končno odgovornost za sanacijo okolja imajo sicer javni organi, vendar na splošno posredujejo šele v skrajnem primeru, če obtoženec, ki je s pravnomočno sodbo spoznan za krivega storitve kaznivega dejanja, noče sanirati okolja, ali ostane neznan ali nima finančnih sredstev za to. V nekaterih primerih država v ta namen uporabi posebna sredstva.

Ena država članica ima register okoljske odgovornosti, v katerem so zabeležene osebe in družbe, za katere je dokazano, da so storile hudo kaznivo dejanje zoper okolje in/ali so resno kršile okoljsko zakonodajo. Prevladalo je mnenje, da je to učinkovit način za preprečevanje kršitev okoljske zakonodaje in zato primer dobre prakse.

V skladu z nacionalno zakonodajo imajo v EU nevladne organizacije različne vloge v zvezi z zadevami s področja okolja/ravnanja z odpadki, in se v državah članicah udeležujejo različno intenzivno.

V vseh državah članicah lahko NVO tako kot vse druge fizične ali pravne osebe podprejo ali vložijo pritožbe glede ravnanja, ki škodi okolju, in pristojnim nacionalnim organom prijavijo domnevne kršitve okoljske zakonodaje. V nekaj državah članicah nimajo le pravice, da prijavijo kaznivo dejanje, ampak so to tudi dolžne storiti.

Vendar je postopkovna legitimnost NVO v pravnih sistemih držav članic različna; čeprav lahko v precej državah članicah, ki jih nacionalna zakonodaja ne obvezuje, da morajo to določiti, NGO v kazenskem postopku v zvezi z okoljsko kriminaliteto, vključno s primeri kriminalitete na področju ravnanja z odpadki, delujejo tudi kot „civilna stranka“ in vložijo civilnopravno terjatev za pridobitev odškodnine za okoljsko škodo. V večini primerov je ta možnost pogojena, na primer z interesom v zadevi in/ali oškodovanostjo v zvezi z okoljskimi kaznivimi dejanji. V drugih državah članicah nacionalna zakonodaja ne dopušča, da bi NVO vlagale civilne tožbe v kazenskem postopku, saj je ta pravica omejena na žrtve kaznivega dejanja.

Vendar lahko v večini teh držav članic NVO v različnem obsegu sodelujejo v kazenskem postopku. To lahko vključuje zagotavljanje podatkov/informacij o domnevnih kaznivih dejanjih in/ali predložitve dokazov organom kazenskega pregona in tožilstvu, sodelovanje na zaslišanjih prek svojih predstavnikov ter udeležbo v vlogi prič ali strokovnjakov. V nekaj državah članicah zakonodaja teh možnosti ne predvideva, tako da NVO v kazenskem postopku ne morejo imeti nikakršne posebne vloge.

V okviru medsebojnih ocenjevanj je bilo ob sklicevanju na Aarhuško konvencijo večkrat poudarjeno, da imajo lahko NGO pomembno vlogo, saj imajo pogosto koristno strokovno znanje na področju okolja, in jim je treba zagotoviti možnost, da sprejmejo pravne ukrepe.

PRIPOROČILA

- *Države članice naj zagotovijo, da bodo tožilci in sodniki imeli zadostno znanje za presojo dopustnosti dokazov, vključno z vzorci v primerih okoljske kriminalitete, in jim v ta namen zagotovijo ustrezno specializirano usposabljanje.*
- *Države članice so pozvane, naj razmislijo o možnosti uporabe premoženjskih koristi, pridobljenih v kontekstu okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, za financiranje preprečevanje tovrstnih kriminalni dejavnosti.*
- *Države članice naj v celoti izkoristijo potencial NVO, ki delujejo na področju varstva okolja, za sodelovanje v sodnih postopkih, da bi kar najbolje izkoristili njihovo strokovno znanje in s tem prispevali k preprečevanju okoljske kriminalitete.*
- *Brez poseganja v zakonodajo EU o varstvu podatkov bi morale države članice razmisliti o vzpostavitvi registra okoljske odgovornosti z namenom spodbujanja spoštovanja in preprečevanja kršitev okoljske zakonodaje.*

XIII — MEDNARODNO SODELOVANJE

GLAVNE UGOTOVITVE IN SKLEPI

Okoljska kriminaliteta, vključno s kriminaliteto, povezano z odpadki, ima pogosto čezmejno razsežnost, zato je mednarodno sodelovanje bistveno za učinkovito reševanje teh kaznivih pojavov. Vendar so med državami članicami razlike glede stopnje seznanjenosti z delom v mednarodnem okviru in dejanske vključenosti v tako sodelovanje.

Europol, Eurojust in Evropska pravosodna mreža imajo s svojim strokovnim znanjem in zmogljivostmi ključno vlogo pri krepitevi vzajemnega zaupanja in sodelovanja med preiskovalnimi in pravosodnimi organi držav članic ter pri spodbujanju mednarodnega sodelovanja s tretjimi državami.

Izvajajo širok nabor dejavnosti, ki vključujejo pripravo analiz trendov na področju okoljske kriminalitete, usklajevanje mednarodnih preiskav in pregona, vzajemno izmenjavo informacij, kriminalistične obveščevalne podatke, dokaze in prispevek k usposabljanju na ravni EU. V okviru političnega cikla EU za obdobje 2018–2021 je posebna prednostna naloga projekta EMPACT usmerjena v „boj proti okoljski kriminaliteti“.

Države članice na splošno cenijo podporo in usklajevanje Europol, Eurojusta in Evropske pravosodne mreže, čeprav so nekatere poudarile, da je treba povečati njihove vire, da bi jim omogočili še bolj dejavno vlogo v boju proti okoljski kriminaliteti. Sodelovanje s temi organi EU je na splošno zadovoljivo, organi kazenskega pregona držav članic pa pri čezmejni izmenjavi informacij pogosto uporabljajo komunikacijske poti Europol in Interpola ter njihove podatkovne zbirke, vključno s platformo Europol za izmenjavo informacij SIENA.

Vendar bi v določenih primerih takšno sodelovanje lahko izboljšali, saj zadevni strokovni delavci niso vedno v celoti seznanjeni s storitvami in produkti, ki jih lahko zagotovijo Eurojust, Europol in Evropska pravosodna mreža v zvezi z okoljsko kriminaliteto, niti jih v celoti ne uporabljajo. V enem od poročil za posamezne države je bilo poudarjeno, da bi lahko z načrtovanim in integriranim sodelovanjem operativnih sil z Europolom in Interpolom, predvsem pri določanju kontaktnih točk v državah, v katere so namenjeni odpadki, zlasti tistih zunaj EU, izboljšali sodelovanje na operativni ravni.

V okviru EU je bile vzpostavljene številne relevantne mreže za vse subjekte, dejavne na področju okolja:

- Mreža Evropske unije za izvajanje in uveljavljanje okoljskega prava (IMPEL), ki združuje okoljske organe, organizira konference in izvaja projekte na področju okolja za izboljšanje in uveljavljanje okoljske zakonodaje EU;
- IMPEL–TFS (čezmejno pošiljanje odpadkov), ki obravnava probleme v zvezi z nezakonitimi pošiljkami odpadkov;
- neformalna mreža za boj proti okoljski kriminaliteti (EnviCrimeNet), ki povezuje organe kazenskega pregona na področju okoljske kriminalitete z izmenjavo znanja in najboljših praks;

- Evropska mreža tožilcev za okolje (ENPE), v kateri sodelujejo tožilci, ki delujejo na področju okolja, in ima posebne delovne skupine, ki se nanašajo na „kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki“ ali „sankcioniranje, kazenski pregon in sodno prakso na tem področju“;
- Forum sodnikov Evropske unije za okolje (EUFJE), ki sodnikom omogoča izmenjavo izkušenj, s čimer prispeva k boljšemu poznavanju in učinkovitejšemu izvrševanju okoljske zakonodaje.

Raven sodelovanja pri dejavnostih teh mrež v državah članicah se razlikuje. Večinoma so včlanjene in sodelujejo v IMPEL in Envicrimenet, čeprav so nekatere vključene bolj dejavno, medtem ko druge ne sodelujejo redno in/ali ne sodelujejo pri vseh zadevnih dejavnostih v okviru teh forumov.

Kar zadeva navedene pravosodne mreže, je sodelovanja v njih sorazmerno manj, v več državah članicah pa trenutno noben sodnik sodeluje v dejavnostih foruma EU za sodnike za okolje (EUFJE) niti noben tožilec ne sodeluje v ENPE.

V oceni je bilo predvsem poudarjeno, naj se sodniki, ki obravnavajo primere okoljske kriminalitete in morajo določiti obseg okoljske škode za ugotavljanje kazenske odgovornosti, bolj vključijo v dejavnosti, ki so usmerjene v okoljsko kriminaliteto na ravni EU.

Na splošno je bilo v okviru ocenjevanja priporočeno, da sodelujejo v polni meri v vseh navedenih mrežah, saj to omogoča izmenjavo najboljših praks, načinov delovanja, čezmejnih obveščevalnih podatkov, pa tudi enostavne in neposredne stike s tujimi partnerji na področju okoljske kriminalitete.

Poleg tega lahko pri čezmejnih preiskavah sodelovanje v mednarodno usklajevanih preiskavah pripomore k učinkovitemu preiskovanju in pregonu okoljske kriminalitete.

V okviru EU so skupne preiskovalne skupine koristno orodje za mednarodno sodelovanje v primerih čezmejnega kriminala, in sicer na podlagi dogovora med pristojnimi organi dveh ali več držav članic – s področja pravosodja in kazenskega pregona – glede skupnega izvajanja kazenskih preiskav. Poleg tega lahko Europol in Eurojust olajšata in financirata ustanavljanje in delovanje skupnih preiskovalnih skupin.

Sodelujoče države članice sodelovanje v skupnih preiskovalnih skupinah na splošno ocenjujejo kot pozitivno izkušnjo, skupne preiskovalne skupine pa kot učinkovit instrument za izvajanje čezmejnih preiskav, ki omogoča neposredno izmenjavo informacij med preiskovalci in pravočasno navzkrižno zbiranje dokazov, pri čemer ni treba vlagati ločenih uradnih zaprosil za medsebojno pravno pomoč ali evropski preiskovalni nalog. Vendar je v času ocenjevanja le nekaj držav članic sodelovalo v skupnih preiskovalnih skupinah v zvezi z okoljsko kriminaliteto, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.

V okviru ocenjevanja je bilo večkrat poudarjeno, kako pomembna sta čezmejno sodelovanje in izmenjava informacij s pristojnimi organi drugih držav, predvsem sosednjih držav, z namenom usklajevanja prizadevanj v boju proti nadnacionalnim primerom okoljske kriminalitete.

Razvoj odnosov z državami, ki niso članice EU, vendar so neposredno vpletene kot države, v katere so odpadki namenjeni ali iz katerih prihajajo, kot ga vzpostavljajo nekatere države članice, je prav tako bistvenega pomena za učinkovito preprežanje nezakonitih pošiljk odpadkov in koriščenje prednosti mednarodnega sodelovanja v okviru kazenskih postopkov.

Vendar so učinkovitost in oblike takšnega sodelovanja v EU različni. V zvezi s tem so nekatere države članice v različni meri razvile oblike medsebojnega sodelovanja, ki lahko vključujejo izmenjavo informacij in/ali dobrih praks, redna srečanja in/ali skupne ukrepe/projekte, skupno usposabljanje in skupne inšpekcijske preglede (ki med drugim zajemajo čezmejne pošiljke odpadkov, imenovanje uradnikov za zvezo itd.). To sodelovanje včasih temelji na protokolih ali memorandumih o soglasju ali drugih oblikah dvostranskih sporazumov, ki jih je mogoče šteti za dobre prakse.

V drugih primerih ni videti, da bi bilo sodelovanje z drugimi državami članicami EU formalno ali sistematično. Na druge države članice so bila naslovljena ustrezna priporočila, z navedbo, da bi bilo takšno sodelovanje mogoče izboljšati.

V nekaterih primerih so bile vzpostavljene regionalne oblike mednarodnega sodelovanja, tudi z državami, ki niso članice EU, na primer komisija HELCOM v regiji Baltskega morja za reševanje regionalnih čezmejnih okoljskih problemov na tem območju, med drugim z ustanovitvijo mreže tožilcev za okoljsko kriminaliteto (ENPRO), in Center jugovzhodne Evrope za odkrivanje in pregon kaznivih dejanj (SELEC) v črnomoški regiji, med drugim z ustanovitvijo svetovalne skupine tožilcev za jugovzhodno Evropo (SEEPAG), da bi izboljšali usklajevanje pri preprečevanju in zatiranju kriminalitete, vključno z nadnacionalnimi hudimi kaznivimi dejanji in organiziranim kriminalom. Te strukture veljajo za primere dobre prakse, saj razširjajo sodelovanje z vključevanjem tretjih držav in tako omogočajo izmenjavo novih izkušenj in podatkov ter s tem prispevajo k preprečevanju okoljske kriminalitete.

PRIPOROČILA

- *Države članice naj dejavno sodelujejo pri prizadevanjih na ravni EU in mednarodni ravni za okrepitev sodelovanja pri preprečevanju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, predvsem pri dejavnostih agencij in organov EU – Eurojusta, Europolu in Evropske pravosodne mreže – ter evropskih mrež, ki delujejo na tem področju.*
- *Države članice naj izboljšajo seznanjenost strokovnih delavcev z možnostmi in prednostmi skupnih preiskovalnih skupin ter z njihovo uporabo pri primerih okoljske kriminalitete, da bi izboljšali učinkovitost preiskav.*
- *Države članice naj zagotovijo ali nadalje razvijajo sodelovanje s sosednjimi državami, vključno s tretjimi državami, in po potrebi razvijejo regionalno sodelovanje pri preprečevanju okoljske kriminalitete.*
- *Države članice naj predvsem tesno sodelujejo z državami, v katere so pošiljke odpadkov namenjene ali iz katerih prihajajo, tako državami EU kot državami, ki niso članice EU, da bi uskladile prizadevanja pri preprečevanju čezmejnih nezakonitih dejavnosti na tem področju, tudi z vzpostavitvijo kontaktnih točk/uradnikov za zvezo za izmenjavo informacij in izmenjavo najboljših praks.*

XIV– SODELOVANJE MED JAVNIM IN ZASEBNIM SEKTORJEM

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Ugotovitve v okviru ocenjevanja kažejo, da se raven sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem v državah članicah razlikuje; večinoma je bolj razvito in učinkovito, če je bolj strukturirano in poteka v ozračju medsebojnega zaupanja.

V nekaterih državah članicah je bilo ocenjeno, da takšno sodelovanje deluje učinkovito, medtem ko bi bil v drugih državah članicah zasebni sektor lahko dejavneje vključen v preprečevanje okoljske kriminalitete.

V nekaterih državah članicah je predvidena uporaba javno-zasebnih partnerstev, ki temeljijo na memorandumih o soglasju ali drugih formalnih sporazumih, čeprav je to včasih omejeno na posamezna področja. Druge države članice niso vzpostavile uradnega okvira za javno-zasebna partnerstva in v nekaterih od njih sodelovanje, srečanja in izmenjava informacij o incidentih, trendih in dogodkih z zasebnim sektorjem potekajo neuradno.

Pri ocenjevanju je bil poudarjen pomen ustanavljanja javno-zasebnih partnerstev, ki omogočajo redno sodelovanje in izmenjavo informacij, znanja, izkušenj in zmogljivosti z zasebnim sektorjem pri preprečevanju okoljske kriminalitete, predvsem pri odkrivanju nezakonitih dejavnosti v zvezi z odpadki.

Najbolj napredne oblike sodelovanja z zasebnim sektorjem so bile prepoznane v nekaterih državah članicah, v katerih je takšno sodelovanje institucionalizirano z ustanovitvijo ustreznih institucij/delovnih skupin, v katerih sodelujejo predstavniki zasebnega sektorja, in v nekaterih primerih nevladnih organizacij ali univerz, vključenih v okoljske zadeve, in javnih uprav/organov kazenskega pregona, ki so pristojni za to področje.

V okviru ocenjevanja so bile te strukture ocenjene kot dragocene in koristne, saj civilni družbi omogočajo dejavno sodeluje pri preprečevanju in zatiranju okoljske kriminalitete, in zato štejejo za primere dobre prakse.

NVO, ki se ukvarjajo z varstvom okolja, imajo po zaslugi svojega strokovnega znanja lahko pomembno vlogo pri preprečevanju in zatiranju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, na primer z izvajanjem dejavnosti ozaveščanja in izobraževalnih kampanj, sporočanjem koristnih podatkov in informacij o možnih kriminalnih dejavnostih in s tem povezanih trendih ter pri ocenjevanju okoljske škode.

Čeprav so zasebna združenja in NVO, ki delujejo na tem področju, prisotna v skoraj vseh državah članicah, je raven njihovega sodelovanja z organi kazenskega pregona različna. V nekaterih državah pomembno prispevajo s posredovanjem prijav o okoljski škodi, v drugih pa se zdi, da bi jih bilo mogoče bolje vključiti v javna prizadevanja za izboljšanje preprečevanja in ozaveščanje državljanov in zasebnih podjetij na tem področju (gl. tudi Poglavlje XII).

V nekaterih državah članicah sodelovanje na tem področju z zasebnim sektorjem vključuje tudi industrijo, kar dokazuje, da je koristno razpravljati o izvajanju okoljske zakonodaje in boljšem usklajevanju s to zakonodajo.

V nekaterih državah članicah za zasebni sektor velja obveznost prijavljanja kriminalitete na področju ravnanja z odpadki, medtem ko v drugih državah članicah takšno prijavljanje ni obvezno ali je omejeno. Skladno z ugotovitvami v okviru ocenjevanja bi dialog z zasebnim sektorjem, ki bi presegal zahteve po obveznem prijavljanju, lahko omogočil doseganje boljših rezultatov pri preprečevanju okoljske kriminalitete.

PRIPOROČILA

- *Države članice naj uporabijo strukturirana javno-zasebna partnerstva na področju varstva okolja, ki bi lahko temeljila na memorandumih o soglasju ali drugih uradnih sporazumih, da bi zagotovili jasen okvir za redno sodelovanje in tako prispevali k okrepitvi boja proti okoljski kriminaliteti, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.*
- *Države članice naj ustanovijo organe ali strukture, v katerih bodo sodelovali predstavniki javnega in zasebnega sektorja, ki se ukvarjajo z okoljskimi zadevami, da bi zagotovili sodelovanje pri preprečevanju in zatiranju okoljske kriminalitete, vključno s kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki.*
- *Države članice naj vzpostavijo ali nadalje razvijajo delovne odnose, dialog in redne izmenjave informacij z nacionalnimi NVO, ki so dejavne na področju okolja.*
- *Države članice bi morale spodbujati zasebni sektor k posredovanju informacij o domnevnih kršitvah okoljevarstvene zakonodaje javnim organom, kadar je to primerno, in sicer tako, da v nacionalnem pravu določijo obveznost prijavljanja okoljskih incidentov za zasebni sektor.*

XV – NEZAKONITA TRGOVINA Z ODPADKI

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Nacionalne strukture za preprečevanje in zatiranje nezakonitih pošiljk odpadkov v državah članicah vključujejo veliko število nadzornih organov, ki imajo vsak svojo vlogo in na različnih ravneh opravljajo inšpekcijske preglede in preiskave.

Nacionalni sistemi delitve pristojnosti, učinkovitost organizacije in stopnja interakcije med različnimi organi v verigi izvrševanja v zvezi z odpadki so v Evropski uniji različni. V nekaterih državah članicah sorazmerno majhno število odkritih nezakonitih pošiljk odpadkov dokazuje, da bi lahko izboljšale svoje sisteme za učinkovito preprečevanje nezakonite trgovine z odpadki.

Medtem ko je v številnih državah članicah sodelovanje na tem področju formalizirano in precej učinkovito, so v drugih možne izboljšave z bolj integriranimi in usklajenimi ukrepi med različnimi organi kazenskega pregona, da bi vzpostavili trdnejši sistem za odkrivanje in sledenje nezakonitim čezmejnimi pošiljkam odpadkov.

Za izvajanje Uredbe št. 1013/2006, predvsem za spremljanje čezmejnih pošiljk odpadkov, so običajno odgovorni okoljski organi; v nekaterih državah članicah so pristojni različni upravni organi, eni za upravne obveznosti (npr. licenciranje), drugi pa za nadzor nad objekti in podjetji, ki proizvajajo odpadke, in tistimi, ki so vključeni v prevoz teh odpadkov.

Ker se kriminaliteta na področju ravnanja z odpadki ocenjuje kot „kriminaliteta, ki potrebuje nadzor“, je za odkrivanje te oblike kriminalitete bistvenega pomena dovolj veliko število inšpektorjev in inšpekcijskih pregledov. Države članice so v skladu z Uredbo 1013/2006 sprejele inšpekcijske načrte za pošiljanje odpadkov.

V nekaj državah članicah je bilo ugotovljeno, da inšpekcijske službe dobro delujejo, saj imajo inšpektorji strokovno znanje, zmogljivosti in opremo za izvajanje inšpekcijskih pregledov.

V drugih državah članicah pa na zmogljivost sistema za preprečevanje ali odkrivanje nezakonitih pošiljk odpadkov vplivajo pomanjkanje informacij in obveščevalnih podatkov, premajhna angažiranost oziroma neustrezno določanje prednostnih nalog in dejstvo, da ni osrednje strategije za prepoznavanje in preprečevanje tega pojava. To pogosto privede do tega, da skupno število rutinskih inšpekcijskih pregledov in število razpoložljivih inšpektorjev ne zadostuje za obravnavanje kriminalitete na področju ravnanja z odpadki. Za določene države članice je bilo pri oceni poudarjeno predvsem dejstvo, da so potrebne bolj usmerjene kontrole na cestah in na mejah ter pri inšpekcijskih pregledih prostorov podjetja.

Glede na to, da se odpadki, vključno z nevarnimi odpadki, prevažajo med različnimi državami članicami, dejstvo, da ni rednih preverjanj, ni le dejavnik tveganja za samo državo, temveč ima lahko posredne posledice tudi na ravni EU in ovira odkrivanje nezakonitih mrež, ki delujejo na tem področju v številnih državah. Povezave med nezakonito trgovino z odpadki in organiziranim kriminalom pa niso očitne. V nekaterih državah te povezave niso bile dokazane, v drugih pa so bolj ali manj jasne.

V oceni je bilo poudarjeno tudi, da je treba zagotoviti fizične kontrole za odkrivanje nezakonitih pošiljk odpadkov med carinskimi pregledi uvoza in izvoza odpadkov, vključno z rednim zbiranjem vzorcev in ne le v primeru nepravilnosti v dokumentaciji, ki bi bila v nekaterih primerih lahko goljufiva, vendar ne bi vzbujala suma.

Zaradi lažjega pridobivanja ustreznih dokazov na tem področju je pomembna tudi uporaba obveščevalnih podatkov, posebnih preiskovalnih tehnik in rezultatov finančnih preiskav, zato so bila priporočila za izboljšanje v zvezi s tem naslovljena na več držav članic.

Za izvajanje ciljno usmerjenih inšpekcijskih pregledov je bistvena tudi ocena tveganja, predvsem v državah članicah, v katerih je zaradi velikega obsega blaga, ki prehaja meje, težko pregledati celotni promet zabožnikov.

Ker je veljavna zakonodaja zelo kompleksna in jo je treba učinkovito izvrševati, je bistvenega pomena ustrezna specializacija inšpektorjev/preiskovalcev, zadolženih za čezmejne pošiljke.

Vendar to ni vedno izvedljivo, saj predvsem cariniki pogosto nimajo specializiranega strokovnega znanja, da bi pri nezakonitih pošiljkah odpadkov lahko ugotovili, ali so bile storjene kriminalne dejavnosti v zvezi s fizičnimi odpadki.

Zaradi ogromne količine odpadkov, ki se prevažajo z avtomobili ali ladjami, se organi, ki sodelujejo v boju proti okoljski kriminaliteti, pri pregledu pošiljk ne morejo zanašati le na človeško analizo, temveč potrebujejo ustrezna orodja, da bi jih lahko hitro pregledali. Za učinkovit boj proti okoljski kriminaliteti je pomembno tudi, da imajo inšpekcijski organi držav članic sodobno infrastrukturo in opremo.

Uporaba skenerjev za izvajanje inšpekcijskega pregleda omogoča pridobitev slike o poslanem blagu, ne da bi bilo treba odpirati zabojnike. Poleg tega si nekatere države članice na skupnih mejah delijo uporabo skenerjev, kar šteje za dobro prakso. V nekaj državah članicah se pri čezmejnih inšpekcijskih pregledih uporabljajo napredna inšpekcijska orodja, kot so brezpilotni zrakoplovi, rentgenska tehnologija in mobilne naprave za skeniranje; kot primeri najboljših praks so bila opredeljena posebna vozila z znanstveno opremo za vzorčenje na terenu; v zvezi s tem so na splošno mogoče izboljšave.

V nekaterih državah članicah obstajajo elektronske podatkovne zbirke o čezmejnih pošiljkah odpadkov, za katere so potrebne uradne priglasitve, ki vsebujejo informacije o proizvodnji, prevozu in namembnem kraju odpadkov in v nekaterih primerih povezane kršitve, ki so dostopne organom, vključenim v boj proti kriminaliteti na področju ravnanja z odpadki. Ker lahko te podatkovne zbirke olajšujejo sledenje odpadkom in s tem prispevajo k večji učinkovitosti inšpekcijskih pregledov ter tudi k strateški in taktični analizi, lahko štejejo za najboljše prakse.

Da bi preprečili kriminaliteto na področju ravnanja z odpadki, je v nekaj državah članicah označitev tovornjakov za prevoz odpadkov obvezno s tablico „A“. To je zelo koristno za lažjo identifikacijo in sledenje pošiljk odpadkov ter učinkovitost s tem povezanih inšpekcijskih pregledov, zato lahko šteje za dobro prakso.

Nekaj držav je digitaliziralo obvezne obrazce za pošiljanje odpadkov, dodalo avtomatizirano analizo teh obrazcev in svoj operacijski sistem delijo z vsemi organi, vključenimi v boj proti okoljski kriminaliteti. Tako lahko opravijo hitro in natančno oceno tveganja, odkrijejo kršitve in nemudoma napotijo uradnike na izvedbo inšpekcijskih pregledov.

V okviru ocenjevanja so bile ugotovljene nekatere glavne ovire pri odkrivanju kaznivih dejanj v zvezi z nezakonitimi pošiljkami odpadkov: najprej, kompleksnost razvrščanja odpadkov, ki povzroča težave pri opredelitvi odpadkov v zakonodaji EU, razlikovanje med nevarnimi in nenevarnimi odpadki ter razlikovanje med stranskimi proizvodi in odpadki ali med rabljenimi avtomobili in izrabljenimi vozili; v nekaterih primerih je bilo poudarjeno, da je težko dobiti vzorce, ki bi natančno odražali odpremljene odpadke. Kljub temu se morajo države članice zanašati na strokovno znanje, za kar je v prvi vrsti treba pridobiti ustrezne vzorce.

V nekaterih državah obstoj organov javnega sektorja, ki imajo specializirane laboratorije za pomoč in svetovanje v zvezi s tehničnimi in znanstvenimi zadevami pristojnim organom, omogoča tehnično kvalificirano in nepristransko strokovno znanje. V drugih državah članicah forenzične preglede izvajajo zasebni strokovnjaki ali podjetja; nekatere izmed njih so opozorile na pomanjkanje strokovnjakov za okoljsko kriminaliteto, natančneje za odpadke, na stroške ekspertiz in čas, potreben zanje, kar lahko povzroči zamude v kazenskih postopkih.

Nekatere države članice so pripravile priročnike in vodnike na nacionalni ravni, ki pristojnim organom poenostavljajo pripravo takšnih ocen in s tem prispevajo k učinkovitejšemu izvrševanju zakonodaje o odpadkih. Več držav članic je pozvalo k pripravi smernic na ravni EU za reševanje težav pri razlagi sistema za razvrščanje odpadkov, da bi tako prispevali k bolj učinkovitemu in usklajenemu pristopu h kriminaliteti na področju ravnanja z odpadki po vsej EU.

V oceni so bile izpostavljene tudi težave, ki nastanejo ob odkritju nezakonitega mednarodnega prenosa v zvezi z organizacijo vračanja tovora v državo izvora. V skladu z zakonodajo EU morajo države članice sprejeti ukrepe za odkrivanje odpadkov, ki se prevažajo nezakonito, in zagotoviti ustrezno ravnanje z njimi z vidika okolja, in sicer tako, da se odpadki vrnejo v kraj izvora ali se usmerijo proti ustreznemu in pooblaščenemu centru za zbiranje ali obdelavo.

V ta namen je treba sledljivost odpadkov od proizvodnje do končnega cilja urediti z določbami v nacionalni zakonodaji, v katerih bo navedeno, da morajo pošiljke odpadkov spremljati identifikacijski dokumenti ter da morajo proizvajalci in upravljavci odpadkov voditi kronološko evidenco odpadkov, ki jih upravljajo, kot določa okvirna direktiva o odpadkih.

Te primere je treba spremljati in obvestiti pristojne nacionalne organe v zadevni državi, da lahko potrdijo dostavo odpadkov na kraj izvora. Da bi zagotovili ustrezno ravnanje z odpadki, je treba te ukrepe sprejeti v tesnem sodelovanju z drugimi zadevnimi pristojnimi tujimi organi.

V primerih, ko so bili odpadki že odstranjeni, pa so težave lahko tudi s sledljivostjo storilcev kaznivih dejanj in identifikacijo odgovornih strank, ko se odpadki raztovorijo v tujini. Poleg tega je lahko velik izziv tudi ugotavljanje resnosti kaznivega dejanja, saj so pošiljke odpadkov pred izvedbo podrobnih pregledov pogosto že odpeljane z ozemlja držav članic.

Da bi olajšali vračanje in ustrezno ravnanje z odpadki, učinkovito ukrepanje v zvezi s tem zahteva sodelovanje z državami izvora, predvsem tretjimi državami, ki so neposredno povezane z nedovoljeno trgovino z odpadki, pri čemer pa se pogosto ne ve, za katere države gre; če jih je mogoče identificirati, lahko pride do težav pri komuniciranju z njimi, kar je pogosto zamudno.

Še ena od tovrstnih težav je, da je treba zbrane dokaze oceniti z ustreznimi strokovnimi mnenji, predvsem v zvezi s kaznivimi dejanji na področju ravnanja z odpadki, posebej če so bili odpadki že odstranjeni znotraj države ali poslani v tujino. V zvezi s tem se pogosto pojavlja težava pri vzorčenju v okviru upravnega postopka, za katerega veljajo manj stroga pravila kot med preiskavo, in je včasih izvedeno nezadovoljivo za namene kazenskopravnega ukrepanja (gl. tudi poglavje XII).

Druge ovire pri odkrivanju nezakonitih pošiljk odpadkov, ki so jih navedle države članice, so omejena proračunska sredstva (pri čemer je treba upoštevati, da lahko skladiščenje zaseženega blaga povzroči dodatne stroške), omejeni človeški viri in kompleksnost okoliščin kaznivih dejanj.

Zaradi tokov odpadne električne in elektronske opreme (OEEO) in izrabljenih motornih vozilih je treba izvajati posebne ukrepe v različnih fazah postopka ravnanja z odpadki v skladu z zahtevami iz Direktive 2012/19/EU o odpadni električni in elektronski opremi (OEEO) oziroma iz Direktive 2000/53/ES o izrabljenih vozilih.

Medtem ko so OEEO in izrabljena motorna vozila v nekaterih državah članicah obravnavani kot prednostni tokovi odpadkov ter se v zvezi z njimi izvajajo posebne inšpekcijske dejavnosti in analize, ki vključujejo ne le dokumentacijske, temveč tudi podrobne fizične inšpekcijske preglede, pa takšnih ukrepov ne izvajajo vse države članice.

Posebne ugotovitve v zvezi z nevarnimi odpadki so navedene v poglavju XVI.

PRIPOROČILA

- *Države članice naj zagotovijo celostne in usklajene ukrepe, ki bodo združevali različne organe kazenskega pregona in upravne organe ter s tem omogočali izgradnjo ali dodatno izboljšanje učinkovitega sistema za obravnavo nezakonitih dejavnosti, povezanih s čezmejnimi pošiljkami odpadkov.*
- *Države članice naj za izboljšanje izvršilnih ukrepov v zvezi z nezakonitimi pošiljkami odpadkov prek meja zagotovijo ustrezno število specializiranih in ustrezno usposobljenih inšpektorjev, ki bi po možnosti imeli pooblastila za izvrševanje kazenskoopravnih ukrepov, ter rednih pregledov, vključno s fizičnimi pregledi zabojnikov za prevoz odpadkov.*
- *Države članice naj uporabijo obveščevalne podatke, oceno tveganja, finančne preiskave in posebne preiskovalne tehnike, kolikor je to sorazmerno glede na zadevno kaznivo dejanje, ter vzpostavijo elektronske zbirke podatkov, ki se nanašajo na čezmejno pošiljanje odpadkov, da bi se dodatno okrepila njihova zmogljivost odkrivanja nezakonitih pošiljk odpadkov.*
- *Države članice bi morale ob upoštevanju možnih tveganj v zvezi z OEEO in izrabljenimi motornimi vozili razmisliti o pripravi globalnega akcijskega načrta za celoten cikel teh tokov odpadkov, od njihove proizvodnje do njihove odprave, v katerem so opredeljene tudi vse zadevne storitve, povezane z dejavnostmi izvrševanja.*
- *Države članice naj sprejmejo ukrepe za izboljšanje sodelovanja z državami izvora, predvsem tretjimi državami, ki jih trgovina z odpadki neposredno zadeva, da bi s tem olajšali vračanje in tem državam omogočili ustrezno ravnanje z odpadki.*

XVI- NEZAKONITA PROIZVODNJA NEVARNIH MATERIALOV IN RAVNANJE Z NJIMI TER RAVNANJE Z NEVARNIMI ODPADKI

GLAVNE UGOTOVITVE IN ZAKLJUČKI

Ker lahko nezakonita proizvodnja nevarnih snovi in ravnanje z njimi pomembno vplivata ne le na okolje temveč tudi na javno zdravje, je izjemno pomembno, da so vzpostavljeni ustrezen zakonodajni okvir in strukture za urejanje zadevnih dejavnosti in nadzor nad njimi.

Glede na zaključke iz ocene je za zaščito prebivalstva in okolja pred nevarnostjo pomembno, da se z nevarnimi snovmi in proizvodi med proizvodnjo, skladiščenjem, prevozom, uporabo in odstranjevanjem ravna previdno in da ukrepi, sprejeti za preprečevanje ali omejevanje škode, temeljijo na oceni tveganja za vsako posamezno snov.

Čeprav obstajajo razlike glede tega, koliko pozornosti države članice namenjajo nezakoniti proizvodnji nevarnih snovi in materialov ter ravnanju z njimi, pa je večina na tem področju v različni meri vzpostavila ustrezen regulativni in organizacijski okvir, vključno s posebnimi določbami kazenskega prava za opredelitev s tem povezanih kaznivih dejanj in sankcij.

V okviru ocenjevanja je bilo poudarjeno, kako pomembna je jasnost ustrezne zakonodaje, da se zagotovi, da se bodo vse dejavnosti izvajale v skladu s strogimi predpisi, pri čemer se določijo omejitve, ki veljajo za proizvodnjo, uvoz, obdelavo, zbiranje itd. nevarnih snovi.

Večina držav članic je v svoji nacionalni zakonodaji – večinoma v upravnih aktih – opredelila „nevaren material“, nekaj držav članic pa te opredelitve nima.

V primeru negotovosti se v zvezi s tem uporablja ustrezna zakonodaja EU, predvsem v skladu s členom 3 Uredbe (ES) št. 1272/2008 Evropskega parlamenta in Sveta o razvrščanju, označevanju in pakiranju snovi ter zmesi (Uredba CLP) se snov ali zmes šteje za „nevarno“, če izpolnjuje merila v zvezi s fizikalnimi nevarnostmi, nevarnostmi za zdravje ali okolje, določenimi v Prilogi I k Uredbi (ES) št. 1272/2008, in se razvrsti glede na zadevne razrede nevarnosti iz navedene priloge.

V skladu s členom 4 Uredbe CLP proizvajalci, uvozniki in nadaljnji uporabniki razvrščajo snovi ali zmesi v skladu z naslovom II Uredbe, preden jih dajo v promet.

Proizvodnja, dajanje v promet in uporaba nekaterih nevarnih snovi, zmesi in izdelkov so prepovedani in/ali omejeni v skladu s posebnimi pogoji iz Priloge XVII k Uredbi (ES) št. 1907/2006 o registraciji, evalvaciji, avtorizaciji in omejevanju kemikalij (uredba REACH).

V okviru ocenjevanja je bilo poudarjeno, da bi bilo treba sodelovanje med pristojnimi organi – upravnimi službami, policijo, carino, civilno zaščito, gasilskimi službami in sodstvom – po možnosti formalizirati na podlagi standardnih operativnih postopkov, da se zagotovi ustrezno usklajen odziv na grožnje, ki jih predstavljajo kemični, biološki, radiološki in jedrski materiali.

Nekatere države članice so navedle, da so zasledile zelo majhno število primerov nezakonitih dejavnosti, povezanih s proizvodnjo nevarnih snovi in ravnanjem z njimi, ali le manjše kršitve zaradi neskladnosti z veljavno zakonodajo glede licenc, dovoljenj itd.

Ker se odkrije sorazmerno malo (celo hujših) nezakonitih dejavnosti, povezanih s proizvodnjo ali ravnanjem z nevarnimi snovmi, se zastavlja vprašanje, ali bi bilo to lahko povezano s pomanjkanjem znanja in ozaveščenosti o teh oblikah kaznivih dejanj in/ali z nezadostnim spremljanjem in nadzornimi dejavnostmi organov kazenskega pregona, pri čemer je treba sprejeti ustrezne ukrepe za izboljšanje preprečevanja in zatiranja nezakonitih dejavnosti na tem področju.

Nekatere države članice so navedle, da niso naleteli na ovire za uspešno izvedbo preiskave in pregon nezakonitih dejavnosti v zvezi s proizvodnjo nevarnih snovi in ravnanjem z njimi, druge pa so opozorile na splošne težave, kot so kompleksnost zakonodaje, premalo specializiranega kadra, težave pri odkrivanju itd.

Zdi se, da je eden izmed glavnih izzivov pri preiskovanju in odkrivanju kriminalnih dejavnosti v zvezi z ravnanjem z nevarnimi snovmi zbiranje zadostnih in zanesljivih dokazov, kar zahteva ustrezne preiskovalne ukrepe in specializirano strokovno znanje, tudi ker je po odvzemu vzorcev treba upoštevati fizikalno-kemijske spremembe.

ni materiali sami so pogosto dokaz, ki ga morajo z vzorčenjem in analizo pridobiti pooblaščen strokovnjaki/ forenzični laboratoriji. Zadevne dokaze bi bilo treba tudi uradno zavarovati ali drugače zaseči in zagotoviti varno in varovano skladiščenje, kar je pogosto povezano z znatnimi stroški (gl. tudi poglavje XII).

Glede na ugotovitve ocene, tudi ob upoštevanju, da je ravnanje z nevarnimi snovmi pogosto povezano z organiziranim kriminalom, je za izboljšanje zmogljivosti odkrivanja na tem področju pomembno uporabljati obveščevalne podatke. Poleg tega bi morale države članice kar najbolj izkoristiti možnosti, ki jih ponujajo sodobne tehnologije z visokotehnološkimi instrumenti in zelo napredno opremo, saj to lahko olajša odkrivanje, vzorčenje in dekontaminacijo nevarnih materialov.

Glede na to, da ravnanje z nevarnimi snovmi zahteva visoko raven strokovnega znanja in da je na splošno potrebna večja specializiranost, je bistvenega pomena ustrezno in redno specialistično usposabljanje o nevarnih snoveh za nacionalne akterje, ki se ukvarjajo s temi snovmi. Tako usposabljanje se v različnem obsegu izvaja v nekaterih državah članicah; v nekaterih je bolj organizirano in obsežno, v drugih pa bi ga bilo treba povečati in izboljšati.

Sodelovanje s pristojnimi organi v drugih državah EU in tretjih državah, kar zadeva nevarne snovi, je pomembno tudi zato, da se omogoči izmenjava informacij o trendih v zvezi s proizvodnjo ali ravnanjem s takšnimi snovmi in njihovim dajanjem v promet na evropski in mednarodni ravni.

Vendar nekatere države članice niso predložile nobenih informacij niti poročale o specifičnih izkušnjah pri sodelovanju z drugimi evropskimi in mednarodnimi partnerji v zvezi z ravnanjem z nevarnimi snovmi. Druge države članice so poročale o nekaterih oblikah sodelovanja, predvsem o izmenjavi informacij, z drugimi državami prek ustreznih kanalov, kot sta Europol in Interpol. Nekatere države članice so navedle uporabo drugih kanalov, kot so prikaz na strani portala za nacionalne organe izvrševanja (PD-NEA), spletno podprt informacijski in komunikacijski sistem za nadzor trga na vseevropski ravni (ICSMS) in – za resna tveganja – varnostni sistem RAPEX za izmenjavo informacij o nevarnih snoveh.

Merila za razvrščanje odpadkov kot nevarnih odpadkov so določena v Uredbi Komisije (EU) št. 1357/2014 z dne 18. decembra 2014. Zaradi vpliva na zdravje ljudi in okolje je treba posebno pozornost nameniti kaznivim dejanjem, povezanim z nevarnimi odpadki iz točk (b) in (e) člena 3 Direktive 2008/99/ES z dne 19. novembra 2008 o kazenskoopravnem varstvu okolja.

Treba bi bilo spremljati ravnanje z nevarnimi odpadki in njihov prevoz, saj lahko neustrezno ravnanje s takšnimi odpadki povzroči resno onesnaženje in škodljivo vpliva na javno zdravje. To se lahko doseže tako, da se proizvajalcem, imetnikom, zbiralcem, prevoznikom in odstranjevalcem predpiše, da morajo pristojne organe obvestiti o odstranjevanju in prevozu nevarnih odpadkov, kot tudi z inšpekcijskimi pregledi. Vendar v večini držav članic ni na voljo posebnih sistemov ali predpisanih ukrepov za inšpekcijske preglede in preiskave, posebej usmerjene v nevarne odpadke.

V mnogih ocenjenih državah članicah je število kazenskih zadev v zvezi z nevarnimi odpadki ali nevarnimi snovmi majhno. Pogosta oblika nezakonitega ravnanja z nevarnimi odpadki je pretvarjanje, da ti odpadki niso nevarni, razvrščanje OEEO kot proizvode in skrivanje nevarnih odpadkov pod nenevarne.

Številna kazniva dejanja, povezana z nevarnimi odpadki, so storjena v okviru nepravilnega razvrščanja, saj nekatere družbe blago razvrstijo kot nenevarno, kadar obstaja najmanjša možnost, da ga odkrijejo. Zato je eden od glavnih izzivov za pristojne organe pravilno dokumentiranje odpadkov kot nevarnih. Ker je ravnanje z nevarnimi odpadki izredno tehnično in kompleksno, bi bilo treba z ustreznimi ukrepi zagotoviti, da inšpekcijske preglede in z njimi povezano vzorčenje izvajajo usposobljeni strokovnjaki s posebnim strokovnim znanjem na tem področju.

PRIPOROČILA

- *Da bi izboljšali zmogljivosti za odkrivanje in izvrševanje v boju proti nezakoniti proizvodnji in ravnanju z nevarnimi snovmi, naj države članice izpopolnijo dejavnosti spremljanja in s tem povezane preglede ter uporabljajo obveščevalne podatke in ocene tveganja za opredelitev trendov in groženj na tem področju.*
- *Države članice bi morale razmisliti o formalizaciji medinstitucionalnega sodelovanja pri obravnavanju nezakonitih dejavnosti v zvezi s proizvodnjo nevarnih snovi in ravnanjem z njimi, da se pristojnim organom omogoči hitro in usklajeno odzivanje na grožnje, ki jih predstavljajo kemični, biološki, radiološki in jedrski materiali.*
- *Države članice naj sprejmejo ustrezne ukrepe za višjo specializiranost pristojnih organov, ki se ukvarjajo z nezakonito proizvodnjo in ravnanjem z nevarnimi snovmi, na primer s povečanjem možnosti za usposabljanje, ki so na voljo strokovnim delavcem na tem kompleksnem in zelo tehničnem področju kriminalitete.*